

C. van der Leest

Bijdragen aan het Groninger bijbelleesrooster voor vier jaar, geordend op bijbelboek, 1998-2001

Inhoudsopgave

Oude Testament

Genesis 1-16
Exodus 31-40
Ruth 1-4
1 Kronieken 1-13
Psalm 1, 2, 7, 8, 27, 39, 56, 57, 92
Psalm 101, 102, 112, 113, 125, 126, 139, 140
Daniël 1-10

Nieuwe Testament

Matteüs 1-11
Marcus 10-14
Lucas 1-9
Handelingen 1-8
Jakobus 1-5
1 Petrus 1-5
2 Petrus 1-3
1 Johannes 1-5
2-3 Johannes
Judas
Openbaring 1-18

Genesis 1:1-2:3

De Bijbel start niet met redden maar met een overrompelende ontmoeting: 'In het begin schiep God...' Daarmee krijgen we meteen antwoord op de oervraag: 'Waar komen we vandaan?' Van God dus, want door zijn scheppend spreken is deze wereld tot stand gekomen. Hoe moeten we ons dat voorstellen? Wetenschappers komen niet verder dan theorieën, die telkens bijgesteld of vervangen moeten worden. Ondanks wetenschappelijke onzekerheid kan de gelovige de zekere lof zingen op de Schepper.

Genesis 2:4-25

Nadat in Gen.1 globaal over de schepping van de mens is gesproken, komen nu de details: eerst heeft God de man geschapen. Pas toen de man in z'n omgaan met de dieren z'n alleen-staan ontdekte, maakte God de vrouw. Dat deed God met behulp van een rib van de man: de vrouw ligt hem alleen daarom al na aan het hart. Bovendien, pas sámen komen zij tot hun recht en zijn ze beeld van God (Gen.1:27). Het was zo zuiver tussen hen dat kleding overbodig was: ze hadden niets voor elkaar te verbergen.

Genesis 3

De duivel verleidde de mens ertoe z'n eigen baas te zijn, los van God. Daarmee kwamen meteen breuken in alle relaties, zoals God ook aankondigde: de man probeert de baas te spelen over de vrouw, terwijl de vrouw de man naar haar hand probeert te zetten: destructieve concurrentie; het wonder van het kinderen-krijgen gaat samen met pijn; ten slotte voegt de natuur zich niet meer gewillig naar de hand van de mens. Een en al ellende. Maar meteen gaf God perspectief: Satan wordt uitgeschakeld, dus: het paradijs komt terug!

Genesis 4

Na de opstand van de mens tegen God volgt een tweede drama: de ene mens, Kaïn, slaat de andere, Abel, dood. Kaïn's geschiedenis loopt uit op Lamech. Zijn drie zoons ontplooiden grootse culturele activiteiten, maar die waren dienstbaar aan de trots van de mens. Vandaar Lamech's lied: hij had Gods bescherming niet nodig, maar kon zichzelf redden. Daartegenover Seth en Enos; zij beseften God nodig te hebben, waarom zij God aanriepen. Nog altijd de tegenstelling: erken je je afhankelijkheid van God of niet?

Genesis 5:1-6:4

Die vele namen maken duidelijk: God blijft op weg naar zijn einddoel, de uitschakeling van Satan. Een paar namen springen eruit: Henoch: 'hij wandelde met God en was niet meer'; en Noach: 'deze zal ons troosten'. En dan volgt 6:1-4. Waarschijnlijk zijn 'de zonen van God' geen gelovigen of engelen (zoals soms wordt uitgelegd) maar koningen en wordt bedoeld dat zij de eerste harems aanlegden, met als resultaat kolossen van mensen. Van het mooie begin is weinig meer over: de mensen deden maar.

Genesis 6:5-7:10

Gods verontwaardiging over het kwaad onder de mensen was zo groot, dat Hij besloot een gigantische overstroming te laten komen. Op die manier wilde Hij een nieuw begin maken en de weg openhouden naar zijn einddoel. Noach kreeg opdracht een schip te bouwen. Daarvoor kreeg hij 120 jaar, als we 6:3 hierbij mogen betrekken. Noach's bouwactiviteit vormde zo tientallen jaren een constante waarschuwing; vandaar dat Petrus Noach aanduidt als 'prediker van de gerechtigheid' (2Petr.2:5).

Genesis 7:11-8:22

'En de Here sloot de deur achter hem' (7:16): daarmee was het doodvonnis getekend van alle buiten-gebleven mensen. Voor fijngevoelige Nederlanders moeilijk te aanvaarden: te weinig zijn we doordrongen van de ernst van ontrouw aan God; ook erkennen we te weinig dat God als Heer van alles de vrije beschikking heeft over zijn wereld.

Hoe dan ook, God is rechtvaardig en barmhartig. Het laatste blijkt uit de afloop: op grond van Noachs offer (dus vooruitlopend op Christus' offer) garandeerde God: geen overstroming meer zoals de zondvloed. Gods werk aan de redding van de wereld gaat door.

Genesis 9

God herhaalde zijn belofte dat er geen allesvernietigende overstroming meer zou komen; als teken gaf Hij de regenboog, die verschijnt juist als het ergens regent. Elke keer als dat natuurverschijnsel zich voordoet, worden God en mens herinnerd aan Gods belofte. Dat perspectief hebben we niet te danken aan onze eigen kwaliteiten; want meteen hierna vond dat beschamend gebeuren plaats van Noachs dronkenschap en Chams spot daarmee. Gods beloften zijn altijd onverdiend.

Genesis 10:1-11:9

Noachs gezin met de drie zoons waaierde uit tot een wereldwijde mensheid. Maar voordat het zover was bleven de mensen eerst nog, tegen Gods bedoeling in, bij elkaar klitten. Kennelijk voelden ze zich bedreigd en gingen ze ervan uit: eendracht maakt macht. Daarvoor bouwden ze een hoge toren als oriëntatiepunt. Zo probeerden zij, net als Lamech, zichzelf te handhaven. God verstoorde toen hun onderlinge communicatie, waardoor ze noodgedwongen uit elkaar gingen, met als resultaat: de weg naar Christus' rijk van echte eenheid bleef open.

Genesis 11:10-12:9

Om de aarde te redden heeft God tijdelijk een versmalling aangebracht in zijn aandacht. Vandaar dat in Gen.11-12 de blik alleen op Sem wordt gericht, dan op Terach met z'n familie en ten slotte op Abram. Om met de Fransen te spreken: reculer pour mieux sauter; je doet een stap terug om des te beter te kunnen springen. Zo ging God een bijzondere relatie aan met Abram, maar met als doel: 'met u zullen alle geslachten op de aardbodem gezegend worden'. Daar gaat het God om: een wereldwijd gezin.

Genesis 12:10-13:18

'Ik zal u tot een groot volk maken', had God Abram beloofd (12:2). Maar soms viel het Abram niet mee daarop te vertrouwen. Daarom hield hij het geheim dat de mooie Sarai z'n vrouw was, want daarmee werd zijn overlevingskans groter voor het geval dat Sarai geroofd zou worden. 'Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven', had God ook beloofd (12:7). Daarop vertrouwde Abram, want toen Lot en hij uit elkaar moesten, liet hij zonder aarzeling Lot de eerste keus: zijn kans kwam wel.

Genesis 14

Toen Lot gevangen genomen werd door vijanden kwam Abram hem te hulp. Teruggekomen werd Abram gezegend door een bijzondere verschijning: Melchisedek, de koning van Salem, priester van God; Abram (kennelijk de mindere) gaf hem (de meerdere) toen het tiende van de buit. In Hebr.7 wordt hiernaar verwezen om duidelijk te maken: Christus, hogepriester op de manier van Melchisedek, is dus de meerdere van hogepriester Aäron en zijn opvolgers, die immers afstamden van Abram.

Genesis 15-16

God bevestigde de bijzondere relatie met Abram door een verbond met hem te sluiten, waarbij overigens bloed moest vloeien: een uitbeelding van Christus' bloed, weten wij. De kern van Gods verbond was de bekende dubbele belofte: Abram zou tot een groot volk worden en zijn nageslacht zou eigenaar worden van Kanaän. Intussen heeft Abram 25 jaar moeten wachten op de geboorte van z'n zoon Isaak. Geen wonder dat hij 10 jaar na Gods eerste belofte zich door Sarai liet overhalen een bijvrouw te nemen, uit wie Ismaël geboren werd. Maar meteen bleek dat op deze zelfgekozen oplossing geen zegen rustte. Zo leerde Abram nog meer te vertrouwen: ook de kern van ons geloof.

Exodus 31

Gods laatste aanwijzingen aan Mozes gaan allereerst over de tabernakel; de kwaliteit daarvan moet iets laten zien van Gods glorie. Daarom moest Mozes deskundigen inschakelen. Ook moest hij Israël het vierde gebod op het hart drukken. De sabbat fungeerde nml. als het teken van de band tussen God en Israël: door het houden van de sabbat liet Israël zien dat het bij God hoorde, die ook de zevende dag gerust had: zo Vader, zo zoon. Tenslotte gaf God Mozes de tekst mee van de Tien Geboden. Zo maakte God door heel Ex.25-31 duidelijk: 'Ik wil jullie God zijn en Ik wil dicht bij jullie, mijn kinderen, wonen.' Prachtig toch?

Exodus 32:1-20

Veertig dagen is Mozes weggebleven op de Horeb. Een mooie tijd voor hem, want hij kreeg te horen hoe God de band met zijn kinderen nog hechter wilde maken. Intussen maakten de Israëlieten een gouden stierkalf: een puur heidense actie. Ze waren er niet tevreden mee dat God door zijn Wóórd dicht bij hen was. In reactie hierop gooide Mozes de stenen platen stuk, waarop God de Tien Geboden had geschreven, de grondwet van zijn verbond. Een terechte kwaadheid: Israël was Gods verbond niet waard. Natuurlijk wist Mozes dat Gods liefde onvoorwaardelijk is: zijn gunst staat voorop. Maar die liefde vraagt wel om wederliefde. Het is dus niet genoeg kind van God te zijn, je moet je ook als Gods kind gedragen.

Exodus 32:21-33:11

Typisch menselijk schoof Aäron zijn verantwoordelijkheid van zich af en gedroeg hij zich als slachtoffer van de slechte Israëlieten: 'Zij kwamen met het idee; ik heb alleen het goud in het vuur gegooid, en ja, toen kwam dit kalf eruit' (32:21-24).

En dan volgt een verschrikkelijke bloedbad. Onvoorstelbaar in onze kerkelijke verhoudingen, maar zo wordt wel duidelijk: niemand moet denken dat hij/zij God goedkoop de rug toekeert; dat betekent uiteindelijk de dood. Dat geldt nog altijd. Na dat bloedbad hield God Israël een tijd op afstand, maar meteen begon al weer zijn gunst zichtbaar te worden: Hij bleef heel vertrouwelijk in gesprek met Mozes, de bemiddelaar.

Exodus 33:12-34:17

Mozes en Israël hebben het ervaren wat in Ps.103:9 staat: 'niet eeuwig zal Hij toornen.' Want toen Mozes aan God een bewijs vroeg van zijn vergevende liefde, gaf God hem dat bewijs: Mozes kreeg iets te zien van Gods glorie, terwijl God uitriep: 'Ik ben barmhartig en genadig!' Bovendien gaf God een nieuw exemplaar van de Tien Geboden en vernieuwde Hij ook verder zijn verbond met Israël. Dat is nou typisch God: elke keer weer staat Hij met open armen klaar, ondanks al onze ontrouw. Maar daar hoort dan wel bij dat we naar God luisteren. Daarom bond God Israël op het hart: 'Dien Mij zoals Ik dat wil en hou het heidendom op een afstand.'

Exodus 34:18-35

Net alsof er niks gebeurd is geeft God allerlei voorschriften betreffende het paasfeest, pinksterfeest en loofhuttenfeest. Door die feesten werd Israël erbij bepaald dat ze helemaal afhankelijk waren van God, in de natuur en in hun geschiedenis. Bekend is het verbod: 'Geen bokje koken in de melk van z'n moeder' (vs.26): Israël mocht geen magische praktijken toepassen om de vruchtbaarheid te garanderen; ze moesten hun vertrouwen stellen in God. En Hij is een glorieuze God, zoals telkens bleek als Mozes met God had gesproken, want dan glom zijn gezicht zo sterk van Gods glorie dat hij het voor de Israëlieten moest verbergen. Kun je nagaan, zei Paulus later, hoe glorieus het nieuwe verbond is dat Christus heeft gebracht, 2Kor.3:7-8.

Exodus 35:1-29

Weer wordt herinnerd aan het sabbatsgebod: het houden van de sabbat was nu eenmaal het teken dat Israël bij God hoorde. Dan volgt hoe Israël z'n bijdragen voor de bouw van de tabernakel in natura leverde. Het is mooi dat dit ruimhartige hoofdstuk volgt op de zonde met het gouden kalf: Israël is blijkbaar tot inkeer gekomen; vandaar het herhaalde gebruik van het woord 'hart': vs.5,21,22,26,29. Wat dat betreft is er niks veranderd: ook nu is de 'vaste vrijwillige bijdrage' een soort toetssteen voor wat in ons hart voor God leeft. Wie z'n giroboekje angstvallig gesloten houdt, heeft kennelijk nog niks begrepen van Gods royaliteit aan ons.

Exodus 35:30-36:7

In Ex.35-40 wordt verteld hoe Mozes heeft uitgevoerd wat God hem op de Sinai heeft opgedragen. Hij begint met de aanstelling van Besaleël en Oholiab: ambachtsmannen/kunstenaars bij de gratie van Gods Geest. Wij verbinden Gods Geest vaak alleen met ons geloof, maar de Geest heeft kennelijk ook te maken met onze vaardigheden. Natuurlijk, die worden bepaald door wat onze menselijke geest aan mogelijkheden heeft, maar dwars daar doorheen werkt Gods Geest, zoals Gods Geest ook inwerkt op de natuur, zie Ps.104:30. Beide mannen beschikten dus over Geestelijke vakbekwaamheid. Voor God is alleen het beste goed genoeg. Leerzaam voor ons, bijv. als wij het hebben over liturgische veranderingen: we kunnen niet volstaan met goede bedoelingen; er moet kwaliteit zijn en vakbekwaamheid.

Exodus 36:8-38

Als ongeduldige westerse lezers snappen we niet waarom de opdracht om de tabernakel te bouwen (zie Ex.26:1-37) nu letterlijk herhaald wordt om de uitvoering te vertellen. Eén keer gedetailleerd vertellen is toch genoeg? Dat past inderdaad bij onze no-nonsense-stijl: alles schrappen wat informatief overbodig is. Verplaatsen we ons in die tijd, dan wordt toch iets waardevols duidelijk: het enthousiasme van de toenmalige gelovige over het ongekende feit dat de glorieuze God bij hen wilde wonen. Daarbij past dat melding gemaakt wordt van de rijkdom aan materiaal. En dan te bedenken dat dit alles nog maar een schaduw was van het glorieuze van onze tijd. God is ons immers veel dichter genaderd: zijn Geest woont in ons.

Exodus 37

Eerst komt het 'meubel' van het allerheiligste aan de orde: de ark. Op de cherubs van de ark troonde in zekere zin God (1Sam.4:4). Op het deksel ervan werd jaarlijks op de grote verzoendag bloed gesprenkeld. Een uitermate belangrijk voorwerp dus, waarom de metalen delen allemaal van goud waren. Voor het heilige werden drie meubels gemaakt: de tafel, waarop broden lagen, als erkenning dat ons eten van God komt; de kandelaar, die dag en nacht brandde, als symbool van Gods volk dat licht in de duisternis moet zijn; het reukofferaltaar, waarop reukwerk geofferd werd, als symbool van Israëls gebeden. Al deze voorwerpen ontbreken bij ons, maar de zaak die zij aangeven is gebleven: dat we verzoening nodig hebben, dat we onze afhankelijkheid van God moeten erkennen, dat we uitstraling moeten hebben in onze omgeving en dat ons gebed wezenlijk is voor onze verhouding tot God.

Exodus 38

In de voorhof van de tabernakel kwam het brandofferaltaar, minder dicht bij het allerheiligste, waarom het metaal daaraan van koper was. Hierop werden de verschillende soorten offers gebracht, o.a. van verzoening, dankbaarheid en toewijding. Door Christus is er geen verzoenend offer meer nodig, maar wel hebben we nog altijd de taak in ons leven offers van dankbaarheid en toewijding te brengen. Belangrijk was ook het wasvat en natuurlijk de voorhof zelf.

Het hele project kostte een vermogen, maar dat is niet erg: wie aan de kerk weggeeft, geeft uiteindelijk van z'n geld terug aan Hem die ons dat geld gegeven heeft. Als je dat beseft, is weggeven geen probleem meer en zelfs logisch (zie 1Kron.29:14).

Exodus 39:1-31

Uitgebreid wordt de vervaardiging van de kleding voor de hogepriester beschreven. Hem wordt schitterende kleding aangemeten, passend bij de glorie van God voor wie hij verschijnt. Allerlei details maken duidelijk dat we te maken hebben met een heilig God, voor wie je niet zomaar kunt verschijnen, toen zelfs de hogepriester niet. Een opmerkelijk detail is dat alle priesters een broek moesten dragen: een ongebruikelijk kledingstuk voor de jurkdragende mensen van toen. De verklaring daarvoor kunnen we afleiden uit Ex.24:26: God wilde per se voorkomen dat de dienst aan Hem vermengd zou worden met seksuele wantoestanden, zoals toen heel gebruikelijk was. Heiligheid was dan ook het kernwoord voor de priesters, is dat trouwens ook voor ons als christelijke priesters.

Exodus 39:32-40:16

Toen alles klaar was, hield Mozes inspectie. Daarna gaf God Mozes de opdracht het project af te ronden: hij moest de tabernakel met toebehoren in elkaar zetten en de priesters van hun kleding voorzien. Opvallend is elke keer weer hoe nauwgezet Mozes van God te werk moest gaan. Het komt in de dienst van God heel precies. Natuurlijk, we hoeven niet krampachtig met God om te gaan: zijn vergevende liefde is heel royaal. Maar dat geeft ons geen vrijheid nonchalant te zijn in Gods dienst. We moeten juist heel respectvol met Gods opdrachten omgaan, in het besef dat Hij geen maatje van ons is (al is Hij onze Vader) maar onze hoogverheven Heer.

Exodus 40:17-38

Toen Mozes de tabernakel overeenkomstig Gods opdracht in elkaar gezet had, gebeurde er iets bijzonders (wat later weer gebeurd is toen Salomo de tempel had voltooid, 1Kon.8:10-11): Gods glorie vulde het heiligdom - al was die glorie wel omhuld door een wolk, om het kijken daarnaar door gewone mensen haalbaar te maken. Deze verschijning van Gods (gedempte) glorie was een teken ervan dat God onder zijn volk was komen wonen, tronend op de cherubs van de ark. Dat moet een hele ervaring zijn geweest voor de toekijkende Israëlieten. Toch zijn wij er niet op achteruit gegaan. God is nog altijd in ons midden, nu door de Heilige Geest die in ons woont. Verder, de falende priesterdienst in het aardse heiligdom is vervangen door Christus' volmaakte dienst in het hemelse heiligdom.

Ruth 1

Dit boek speelt zich af in de tijd van de richters. 'In die dagen was er geen koning in Israël; ieder deed wat goed was in zijn ogen' (Richt.17:6; 21:25). In diezelfde tijd was God er mee bezig om een einde te maken aan die wanorde. Het boek Ruth eindigt immers met een geslachtslijst: Boaz (de man van Ruth) - Obed - Isaï - David! Maar de mensen uit die tijd merkten niks van Gods inzet. Integendeel, het boek begint met weinig voorbeeldige gelovigen: Elimelek en Noömi. Ze vluchtten weg van een hongersnood naar het heidense Moab (zie daarover: Deut.23:3-8). Ze lieten hun beide zoons met Moabitische meisjes trouwen (hiertegenover: Deut.7:3). Het einde van deze episode was dat Elimelek en z'n zoons stierven en dat Noömi met de Moabitische Ruth terugkeerde naar Betlehem: verbitterd om wat Góð haar had aangedaan. Haar reactie was begrijpelijk, want je man en zoons verliezen is verschrikkelijk. Pijnlijk is dat er bij haar geen schuldbesef was over haar falen; ook was er geen oog voor de trouwe liefde van Ruth en voor het einde van de hongersnood. Toch zette God deze beide mensen in bij de uitvoering van zijn plan. Bemoedigend voor ons. Kijkend naar het onbegrijpelijke van ons leven kunnen we ons afvragen: 'Wat komt er terecht van Christus' belofte over de komst van zijn koninkrijk?' Maar God kennende kunnen we zeker zijn: dwars door alles heen is Hij op weg: alles wórdt nieuw!

Ruth 2

Dit hoofdstuk doet aan als een pastorale idylle: een niet-gewaardeerde allochtoonse wordt tijdens het werken in de oogst gastvrij onthaald door een rijke boer. Het is ontroerend hoe zorgzaam Boaz zich met Ruth inlaat (bijv. vs.8-9,14-16) en hoe bescheiden Ruth zich opstelt (vs.10,13). Een levensecht trekje is dat Boaz zijn, vast ruige, knechten flink de pin op de neus heeft gezet om Ruth niet lastig te vallen (vs.9). Prachtig is vooral hoe God in dit hoofdstuk ter sprake komt. Zo maakt Ruth gebruik van een recht dat Góð de armen had gegeven (zie Lev.23:22). Verder kwam Ruth 'bij geval' (vs.3) op Boaz' land terecht, maar wij weten achteraf dat hierin Gods sturende hand actief was: Hij had plannen met Boaz en Ruth. Mooi is ook hoe Boaz Ruth's verhuizing naar Betlehem typeert: ze is komen schuilen onder Gods vleugels (vs.12). Ten slotte is treffend hoe door Boaz' royale behandeling van Ruth de bitterheid van Noömi omgezet wordt in bewondering voor Gods goedheid (vs.20). Zo ziet de goede verstaander meer dan het gewone; daarin ziet hij tegelijk Gods werkelijkheid gaande.

Ruth 3

Omdat Boaz familie van haar is doet Noömi via Ruth een beroep op hem voor hulp. 's Nachts gaat Ruth naar Boaz op de dorsvloer. Een geheime ontmoeting, want Noömi wil Boaz niks afdwingen: hij moet zonder gezichtsverlies kunnen weigeren. In haar verzoek sluit Ruth aan bij een uitspraak van Boaz. Die had gezegd: 'Je bent komen schuilen onder Gods vleugels' (2:12); nu zegt Ruth: 'Spreid uw vleugel uit over uw dienstmaagd' (vs.9), ofwel: 'Maak het waar dat God over mij waakt, en wel door mij als uw vrouw te aanvaarden.' Gods zorg wordt immers vaak tastbaar via mensen. Mooi is dat Boaz geen misbruik maakt van de situatie. Wel garandeert hij dat hij zich voor Noömi en Ruth zal inzetten.

Zonder dat deze personen het door hebben stuurt God hen zo dat de komst van David stap voor stap dichterbij komt. Zo is God: Hij wil dat wij onze verantwoordelijkheid nemen, maar onderwijs geeft Hij dat een plek in zijn regie.

Ruth 4

Boeiend is hoe creatief Boaz de wet toepast: hij verbindt (op eigen initiatief of volgens een bestaand gebruik?) de wet inzake de lossen (Lev.25:25) met de wet inzake het zwagerhuwelijk (Deut.25:5-6). Een vondst: Noömi had er niks aan als zij wel haar land terug had, maar als met haar dood haar gezin zou zijn uitgestorven. Beide wetten geven zo aan dat God zijn kinderen een blijvende plek op aarde gunt. Dat is nog altijd een doelstelling van God: Hij gunt ons in deze wereld het goede leven tot in eeuwigheid, zoals ook Christus als de goede herder erop uit is dat wij 'leven hebben en overvloed' (Joh.10:10). Daarom laat God het lukken dat Boaz trouwt met Ruth en dat ze samen Obed als zoon krijgen. Hierdoor heeft Noömi, die eerst zo bitter was, uitzicht gekregen. Maar hierdoor ligt ook de weg naar David open en via hem de weg naar Christus. Het wachten is nu nog op de terugkeer van Christus. Het boek Ruth maakt ons duidelijk dat we gerust kunnen zijn over Gods plannen: Hij zet die onstuitbaar door en gebruikt daarbij onwetende en soms zelfs tegenstribbelende mensen.

1 Kronieken 1

Het boek Kronieken lijkt een herhaling van 2 Samuël en Koningen. Toch is er een wezenlijk verschil: in Kronieken komt alleen de geschiedenis aan de orde van het zuidelijke rijk Juda en van het koningshuis van David; het noordelijke rijk van de tien stammen blijft grotendeels buiten beeld. Dat heeft alles te maken met de oorspronkelijke doelgroep van dit boek.

Het boek Kronieken is namelijk geschreven na de ballingschap. In die tijd was een aantal joden teruggekeerd naar Judea. Enerzijds prachtig voor hen: ze woonden weer in Kanaän en konden weer meedoen met de tempeldienst. Anderzijds verdrietig: hun aantal was maar beperkt en ze hadden met allerlei tegenspoed te maken. In die situatie werd deze gelovigen in Kronieken een hart onder de riem gestoken. Vandaar dat 1 Kron. begint met Adam en Abraham: hoe armetierig de gelovigen er toen ook voor stonden, hun geschiedenis had betekenis voor de héle mensheid; en hoe klein hun aantal ook was, aan hen vervulde God zijn oude belofte dat Abrahams nageslacht zijn volk zou zijn en tot zegen zou zijn voor de hele mensheid.

Dat is het bijzondere van de kerk: wat voor negatiefs de omgeving (soms heel terecht) van haar mag zeggen, zij is het begin van Gods nieuwe mensheid en hééft daarom toekomst. Dat kan de Nederlandse christen moed geven in een tijd dat de kerk hier een verdwijnende minderheid is geworden.

1 Kronieken 2

1 Kronieken 1-9 bevat haast uitsluitend lijsten met talloze namen. Daar houden wij niet zo van, want wij ervaren die lijsten als buitengewoon saai: 'Wat moet je met al die, meestal onbekende, namen?' Maar als je die lijsten nauwkeuriger bekijkt en nadenkt over de betekenis ervan, blijken ze toch wel terdege evangelie te bevatten. Neem nou die beroemde groepjes joden die toen in Judea leefden. Kijkend naar hun omstandigheden konden zij zich afvragen: 'Wat kunnen we eigenlijk van God verwachten? Wat zijn zijn beloftes eigenlijk waard?' Maar dan lezen ze die vele namen uit bijv. hoofdstuk 2; voor de goede verstaander spraken die een duidelijke taal: 'Weet je nog hoe God zijn belofte aan Abraham waargemaakt heeft? Hij had hem immers beloofd dat hij tot een groot volk zou uitgroeien. En dat is gebeurd: te veel namen om te onthouden! Zou God, die trouw is aan zichzelf, hen dan vergeten?!'

Dat is het mooie van de bijbelse geschiedenis: met dat je die eeuwenoude verhalen leest, krijg je te horen hoe God vandaag nog altijd is. We hebben daarom alle reden vertrouwen in Hem te hebben.

1 Kronieken 3-4

Omdat in Kronieken de blik gericht wordt op Judea komen eerst de nakomelingen van Juda en Simeon aan de orde; ook Davids familie-geschiedenis wordt in vogelvlucht beschreven. Een hele toer om al de namen met aandacht te lezen, maar vergeten we niet: ze spreken van Gods trouw aan zijn belofte. In dit verband denk ik dan aan wat God de profeet Natan tegen David heeft laten zeggen: 'Je troon zal vast staan' (2 Samuël 7:16). En inderdaad, al die eeuwen was het koningshuis van David in stand gebleven, zo'n 350 jaar lang, terwijl de noordelijke stammen in de 210 jaren van hun bestaan maar liefst 10 verschillende koningshuizen hebben gekend. God maakt waar wat Hij gezegd heeft. Bemoedigend voor alle tijden!

In 4:9-10 staat het beroemd geworden gebed van Jabes. Dit gebed wordt vaak misbruikt als een methode waardoor je van God welvaart en/of welzijn kunt krijgen - net alsof God zich door ons ook maar iets laat afdwingen. Beter is het deze verzen te zien als een illustratie van Gods onverdiende gunst: van z'n moeder had het kind de naam Jabes, 'stuk verdriet' meegekregen; om van die erfenis uit z'n jeugd af te komen, had Jabes God om hulp gevraagd, en in zijn geval gaf God hem waarom hij vroeg: in zijn royaliteit doet God dat soms. Maar zo werkt het lang niet altijd. Vaak blijf je met erfenissen uit het verleden tobben, maar dan nog ben je dank zij Christus voor God geen 'stuk verdriet', maar: 'mijn geliefde kind'.

1 Kronieken 5:1-26

In dit hoofdstuk wordt aandacht gegeven aan de stammen die in de tijd van Jozua ten óósten van de Jordaan waren gaan wonen, in het tegenwoordige Jordanië. Hun geschiedenis bevat in de notedop wat heel Israël was overkomen: zolang zij zich afhankelijk van God opstelden, leefden ze veilig in het land (vs.20); zodra zij zich tegen God keerden, haalden ze de ondergang over zich (vs.25-26).

Dit kunnen we niet meer rechtstreeks op onze situatie toepassen, want in dit opzicht hebben we geen belofte van God gekregen. Intussen is waar: zolang mensen gericht op God leven, komt hun leven tot bloei - ondanks alle moeiten die altijd weer opduiken.

Even tussen haakjes: nog al wat christenen verdedigen dat de Israëli's, gehoord de bijbelse land-belofte, recht hebben op de Westbank en dus niks moeten afstaan aan de Palestijnen; opmerkelijk is dat die christenen nooit melding maken van het Overjordaanse terwijl dit in de land-belofte van Gen.15:18 wel genoemd wordt. Wat mij betreft een illustratie ervan hoe uitzichtloos het is als je uit die land-belofte een politiek programma wilt afleiden.

1 Kronieken 5:27-6:38

In dit en het volgende gedeelte wordt uitgebreid aandacht gegeven aan de stam Levi. Dat heeft er alles mee te maken dat deze stam met de tempel verbonden was: de nakomelingen van Aäron waren priester (door Mozes namens God benoemd, Ex.28:1); de andere nakomelingen waren helper van de priesters en zij werden vaak kortweg 'levieten' genoemd. Hun werk was uitermate belangrijk want niet het koninklijk paleis maar de tempel was het centrum van Gods volk: daar werden verzoenende offers gebracht, daar vierden de gelovigen hun vrede met God en daar werd de lof op God gezongen door de priesterkoren (die worden hier apart genoemd, want liturgische muziek is een wezenlijk element van de dienst aan God).

Bij alles wat er sindsdien veranderd is, is gelijk gebleven dat in ons leven het moet draaien om de band met God, met Christus, om zijn vergeving, zijn liefde, de lof op Hem. Vanuit die kern komen er krachten vrij die ons leven tot een echt menselijk, christelijk leven maken.

1 Kronieken 6:39-66

Het centrale van het werk van de priesters en 'levieten', hun dienaren, blijkt ook uit de manier waarop zij onder Israël woonden: niet in een eigen stamgebied, maar in 48 steden verspreid onder alle andere stammen. Het is waar, de aanleiding voor deze spreiding was de vloek die Jakob over Levi had uitgesproken over diens wandaad tegen Sichem (zie Gen.34:25-31; 49:5-7). Maar omdat uitgerekend Levi trouw was gebleken tijdens Israëls zonde met het gouden kalf, had Mozes de leden van deze stam benoemd tot dienaren van de tabernakel (Ex.32:25-29; Deut.33:8-11). Door hun spreiding onder Israël konden zij de Israëlieten overal en constant bijstaan in het dienen van God.

Ook dat is onveranderd: waar we ook wonen, overal wordt we opgeroepen ons op God te richten.

1 Kronieken 7

Nu komen de andere stammen kort in beeld. Weer een hele reeks namen. De meesten daarvan zijn ons volslagen onbekend, maar tegelijk spreken ze weer van Gods trouw: zijn belofte aan Abraham is kennelijk waargemaakt. Bovendien kunnen we er gerust op zijn: al die onbekende personen, die nu al vele eeuwen dood zijn, zijn bekend aan God. Vertrouwend als je op een kerkhof grafopchriften van medechristenen leest: al die mensen zijn voor ons voorbij, maar niet voor God!

Ook spreken die vele namen ervan dat God in individuen geïnteresseerd is. Wij vinden onszelf misschien onbelangrijk, in elk geval oninteressant voor anderen en zeker voor God. Maar de Bijbel spreekt anders: elke afzonderlijke man of vrouw heeft Gods persoonlijke aandacht. Verbazingwekkend, want wat een afstand bestaat er niet tussen ons, kleine, schuldige mensjes, en de glorieuze, heilige God. En toch laat Hij zich met ieder van ons persoonlijk in. Een extra bewijs hiervoor is de manier waarop Christus met de mensen in zijn omgeving omging. Een aansporing voor ons om dan ook van onze kant aan zijn hand te lopen.

1 Kronieken 8:1-9:13

Apart aandacht wordt geschonken aan de stam Benjamin, want daaruit was Saul, de eerste koning, afkomstig. Door deze reeks namen komt de verdrietige geschiedenis van Sauls mislukking in herinnering. Maar de kroniekschrijver blijft niet in dat verdrietige verleden steken. In de eerste helft van hoofdstuk 9 somt hij de vele namen op van mensen die na de ballingschap in Judea zijn teruggekeerd: een rijtje uit de tronk van Juda - zou je kunnen zeggen. De geschiedenis leek zo vastgelopen, maar God gaf toch een nieuw begin. Zo verrassend treedt God telkens op in de geschiedenis. Het rijtje uit de tronk van Juda's nakomeling Isai, Christus, is daarvan het tastbare bewijs.

1 Kronieken 9:14-44

De opsomming van de teruggekeerde joden wordt voortgezet: al met al een hele reeks. Zelfs mensen uit de noordelijke stammen. Tientallen jaren daarvoor had God het al beloofd via de profeet Jeremia: 'Aan de ballingschap komt een einde. Mensen zullen zich naar God omkeren en dan ook naar het beloofde land terugkeren' (Jer.25:11; 29:10). Voor God bestaan er geen doodlopende routes.

Mooi is te merken wat voor verschillende taken die teruggekeerde gelovigen in de tempel verrichtten: priesters, helpers van de priesters, poortwachters, materiaalbeheerders. Ze worden allemaal bij name genoemd. In de kerk zijn we een lichaam, waarvan alle leden even nodig zijn voor het goed functioneren van het geheel. Wij mogen onszelf soms onbelangrijk vinden in de gemeenschap, God kijkt daar duidelijk anders tegenaan: iedereen mag er zijn in het grote geheel, als je je maar geven wilt.

1 Kronieken 10

Voordat de geschiedenis van David in beeld komt, wordt eerst uitgebreid verteld hoe Saul in een veldslag tegen de Filistijnen aan z'n einde kwam; z'n hoofd werd als een trofee in de tempel van Dagon opgehangen, maar z'n lijk werd met veel rouwbetoon door de Jabesieten begraven.

Tragisch, maar het was een gevolg van het feit dat hij God ontrouw was geweest en zich niet had opengesteld voor Gods woord. Een pijnlijke toelichting die de eeuwen door Gods kinderen kan waarschuwen: 'Weet wel wat je doet als je God links laat liggen, want God laat niet met zich sullen.' Zo staat het ook in de berijming van Psalm 32:5 'Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezén.' Natuurlijk is waar dat het vonnis over iets kwalijks van ons niet meteen voltrokken wordt (zie Pred.8:11), maar dat geeft Maarten 't Hart nog niet het recht een boek van hem de spottende titel mee te geven 'Wie God verlaat heeft niets te vrezén'. Iedereen die God maar laat praten, zal eens ondervinden hoe fout die spottende uitspraak is.

1 Kronieken 11:1-25

Eindelijk is het boek Kronieken waar het wezen wil, want nu begint de geschiedenis van koning David. De gelovigen die berooid uit hun ballingschap in Judea zijn teruggekeerd, kunnen zich troosten met de gedachte dat ook hun glorieuze koning David heel schamel begonnen is. Maar stap voor stap kwam hij verder: eerst koning in Hebron, over een klein deel van Israël; pas na enkele jaren koning over heel Israël en toen kwam ook Jeruzalem, de nieuwe hoofdstad, in beeld.

Maar waaraan had hij deze opgaande lijn te danken? In eerste instantie zijn we geneigd te kijken naar die lange lijst met 'helden' van David: 'Wat een mannetjesputters; geen wonder dat hij zo machtig is geworden.' Toch zou dat kortzichtig zijn. De kernzinnen in dit hoofdstuk zijn: 'En de Here was met hem' (vs.9), en: hij verkreeg zijn koningschap 'naar het woord van de Here' (vs.10). Opvallend is ook hoe na een geweldig macho-optreden van een paar helden in de strijd samenvattend wordt gezegd: 'een grote overwinning schonk de Here' (vs.14). Dus het succes van David met z'n krachtpatsers werd bepaald door Gods belofte en royaliteit voor hem.

Ook wij moeten dat geen moment vergeten: we worden ingeschakeld en moeten ons dan ook inzetten, maar in dat alles zijn we afhankelijk van God. Als Hij niet geeft, ontvangen we niks.

1 Kronieken 11:26-12:23

De lijst met Davids 'helden' wordt voortgezet, waarna in hoofdstuk 12 een opsomming volgt van Davids verdere aanhang uit de begintijd. Om deze opsommingen in het juiste kader te zetten, is het belangrijk te bedenken dat David niet zomaar een (aanstaande) koning was. Hij was de stamvader van Christus, de koning van de wérelde. Davids rijk in Kanaän was dan ook een voorproef van het wereldwijde koninkrijk van God. Zijn 'helden' en verdere aanhang moeten we om deze reden niet alleen politiek beschouwen, maar religieus: door hun keus voor David, die God als koning beloofd had, werd Satans invloedssfeer in de toenmalige wereld aangetast: een beeld van wat Davids Zoon door zijn volgelingen tot stand zou en nog gaat brengen. Maar als God in staat is telkens een voorproef te geven, kunnen we er zeker van zijn dat de rest 'vanzelf' komt.

1 Kronieken 12:24-13:14

Al in Hebron is Davids leger gigantisch uitgegroeid: een stevige start voor zijn koningschap. Geen wonder dat er grote vreugde heerste over Davids aantreden als koning over heel Israël: 20 jaar na Davids zalving door Samuël was Gods belofte aan hem vervuld! Maar David kon het niet hebben dat de ark intussen nog altijd stond waar de Filistijnen die hadden achtergelaten: de eredienst rond de ark hoorde in de hoofdstad van het koninkrijk plaats te vinden. Daarom werd besloten de ark naar Jeruzalem over te brengen. Hoe enthousiast David en zijn onderdanen ook waren over deze processie (vs.8), ze waren er nog niet rijp voor. Het werd volledig genegeerd dat de ark alleen maar, met een doek bedekt, gedragen mocht worden (Num.4:5-6,15). Per slot van rekening hadden ze te doen met 'de ark van God, van Hem die op de cherubs troont, de ark waarover de Naam is uitgeroepen' (vs.6) - wordt met sidderende eerbied gezegd. Het ging dan ook vreselijk fout, met een dode als gevolg: wie met onbeschermden ogen in de zon kijkt, wordt onvermijdelijk blind. Wij kunnen God niet naar onze hand zetten, hoe enthousiast we daarbij ook zijn; we moeten ons juist heel eerbiedig en gehoorzaam naar Hem schikken. Leerzaam in een tijd waarin soms gedaan wordt alsof wij door ons bidden God iets kunnen afdwingen. God staat niet ons ter beschikking maar Hij kan in volle vrijheid ons soms wel zijn cadeaus uitdelen.

Psalm 1

Het psalmboek begint a.h.w. met een zwart-wit-schema. Er zijn zondaars, mensen die volop de kant van het kwaad kiezen (zie 'wandelt...staat...zit' in de NBG-vertaling); met hen loopt het slecht af. En er zijn mensen die vreugde beleven aan Gods Woord; zij zijn te feliciteren want het geluk lacht hun toe. Iets hiervan merken we nu soms al, maar op lange termijn zullen we dit helemaal ondervinden.

Psalm 2

God spot met het verzet van Davids trotse tegenstanders, want niets en niemand kan zijn plan met koning David doorkruisen. In Hand.4:25-26; 13:33 wordt deze psalm toegepast op Christus: zijn opstaan uit het graf bewees het dat Hij koning is en macht over alles heeft. Hieraan kan niet getornd worden. Daarom moeten we 'de zoon kussen', dus Christus erkennen. Dat geeft ons toekomst.

Psalm 7:1-10

Het opschrift verwijst naar een pijnlijk moment in Davids leven: een aanhanger van Saul strooit valse beschuldigingen over hem uit. Vol verontwaardiging wijst David die beschuldigingen van de hand. Omdat hij geen eigen rechter wil zijn, roept hij Gods straf in over zijn vijanden. Hij verbijst z'n woede dus niet (dat is altijd slecht voor een mens), maar legt alles bij God neer (dat geeft een mens rust).

Psalm 7:11-18

David weet zich, ondanks zijn moeiten, geborgen bij God. Tegelijk laat hij uitkomen dat God geen goe-dige God is die alles best vindt. God haat het kwaad en laat dit vroeg of laat merken ook. Dat geeft vei-ligheid aan wie bij Hem bescherming zoeken tegen het kwaad. Dat betekent een waarschuwing voor wie denken dat ze geen rekening hoeven te houden met God: zij benadelen uiteindelijk zichzelf.

Psalm 8

In de nacht kijkend naar de sterren is de dichter diep onder de indruk van de glorie van God en tegelijk van de nietigheid van de mens. Dan beseft hij meteen het wonderbaarlijke: deze onvergelijkelijke Schepper laat zich eren door kindergebrabbel (zoals ook Christus deed in de tempel, Mat.21:15-16)! Ook heeft Hij de kwetsbare mens als koning aangesteld! Helaas, onze koninklijke glorie gaat samen met zoveel ellende dat we vs.6 amper meer op onszelf kunnen toepassen. Gelukkig klopt vs.6 wel 100% bij Christus (zie Hebr.2:6-9); dat betekent de garantie dat alles goed komt.

Psalm 27:1-6

De dichter wordt door vijanden bedreigd, iets wat David vaak is overkomen; denk maar aan het optre-den van Saul of van z'n eigen zoon Absalom. Zo'n situatie kan je zomaar gedeprimeerd maken. In veel psalmen schreeuwt de dichter het dan ook uit. Maar in dit geval reageert David in eerste instantie an-ders. Hij uit zijn enthousiasme over God: 'mijn licht, mijn heil!' Hoe waar dit is, heeft hij eerder al erva-ren. Daarom is hij ook voor de toekomst vol vertrouwen op God. Hij hunkert naar Gods nabijheid, zijn vergevende liefde in het heiligdom. Daar weet hij zich geborgen bij God.

Psalm 27:7-14

In het tweede deel van de psalm laat David merken dat vertrouwen in God niet altijd even makkelijk gaat. De feiten kunnen soms zo onthutsend zijn dat het net lijkt alsof God 'zijn aangezicht verbergt' (vs.9), zijn kind in de steek laat. 'Wijs mij toch niet af', smeekt hij dan ook. Maar meteen wint zijn ver-trouwen het weer: 'toch neemt de Here mij aan.' Maar hij beseft het: Gods sturing van z'n leven, Gods bescherming kan hij niet missen (vs.11). Dat is telkens het mooie van de psalmen: ze lopen soms over van bewondering voor God, maar ze laten tegelijk merken dat de situatie van Gods kinderen soms ui-termate zwaar kan zijn. Maar hoe hij zich ook voelt, telkens betreft hij God erbij. Die is zijn houvast en daarom eindigt hij met de oproep: 'Wacht op de Here, zie uit naar Hem!'

Psalm 39

Ondanks al z'n moeite hield de dichter zich stil, ook tegenover God. Maar wie z'n emoties opkropt, ver-teert zichzelf. Vandaar het succes van therapie: praten helpt verder. Maar dan moeten we ook praten tegen God. Op een gegeven moment kwam de dichter zover: hij schreeuwde het uit tegen God. Won-derlijk genoeg vroeg hij God om hem te doordringen van z'n kwetsbaarheid. Wie beseft dat hij een nie-tig, schuldig mens is, zal nml. niet gauw de glorieuze, heilige God verwijten maken: in dat opzicht hou je dan je mond. Tegelijk smeekte de dichter God om hem weer levensvreugde te geven. We kunnen er zeker van zijn: zo'n gebed wordt verhoord, misschien/hopelijk nog in dit leven maar zeker erna. Dat komt doordat Christus het in Getsemane en Golgota voor ons uitgeschreeuwd heeft en daarna zijn lij-den en dood te boven is gekomen. Dat is de grond voor al ons perspectief.

Psalm 56

Het opschrift verwijst naar 1 Sam.21:10-15: David is voor Saul gevlucht naar de Filistijnse koning van Gat. Als daar zijn overwinning op Goliath wordt opgehaald, wordt David zo bang dat hij zich als een gek aanstelt, met als resultaat: hij wordt vrijgelaten. In deze psalm maakt David duidelijk dat dit één kant is van zijn verhaal. GóD is er ook nog, en die heeft beloofd dat David koning zou worden. Met al z'n angst klampt hij zich daaraan vast (vs.5,12), want hij vertrouwt erop dat God zijn belofte waarmaakt. Gods betrokkenheid bij zijn kinderen gaat immers zover dat Hij hun verdriet nauwkeurig bijhoudt (vs.9). Hij is mét ons, zoals ook Christus beloofd heeft: 'Ik ben met jullie, tot aan de voleinding van de wereld' (Mat.28:20). En dat betekent: eens komt er een keer in onze moeiten, soms hier al (zoals in Davids geval), soms pas hierna. In dat opzicht hebben wij iets onaantastbaars: er kan van alles met ons gebeuren, we kunnen zelfs het leven erbij inschieten, maar dwars door alles heen komen we uitein-delijk heelhuids aan op onze bestemming: het leven in Gods nabijheid met licht en geluk als ons deel.

Psalm 57

Van David weten we dat hij een weerbare man was, voor geen kleintje vervaard. Al was hij angstig, hij durfde vijandige dieren en mensen tegemoet te gaan. Vooral in de Psalmen wordt de áchtergrond van Davids weerbaarheid en moed duidelijk: hij zocht telkens de bescherming van God. Daarbij besepte hij dat niemand récht heeft op bescherming: het is door Gods vergevende liefde, door Christus dus, dat Hij naar zijn kinderen omziet (verg. vs.2a,4c). Maar dan mérk je die bescherming ook. David heeft daar er-varing mee opgedaan. Daarom is zijn hart gerust (vs.8) en is hij erop gespist om de lof op God te zin-gen. Want hoeveel bedreigingen er ook mogen zijn in ons leven, Gods goedheid en trouw zijn werk-zaam, en dat geeft ons leven uitzicht. Uiteindelijk komt alles goed. Hier bidt David er nog tweemaal om: 'Laat over de hele aarde uw glorie stralen' (vs.6b,12b), maar eens ís het zover en dan mogen Gods kin-deren daarvan genieten.

Psalm 92

Vaak lijkt het net alsof het loont voor het kwaad te kiezen, want het gebeurt nog al eens dat het juist ongelovigen voor de wind gaat. Ook de dichter van Psalm 92 heeft hier ervaring mee: hij is geconfronteerd met vijanden, die het alleen maar goed ging. Maar de dichter raakte hierdoor niet van de wijs. Voor hem stond vast: God troont onaantastbaar in de hemel, maar Hij is ook betrouwbaar. Met dit vertrouwen is hij niet bedrogen uitgekomen, want uiteindelijk werden zijn tegenstanders compleet uitgeschakeld en kregen de gelovigen het goed: onbedreigd konden ze weer meedoen met de eredienst in de tempel.

Op korte termijn loopt het lang niet altijd zo goed af. Telkens botsen we op tegen het ondoordringelijke van Gods bestuur: 'Waarom ik en waarom zo?' Maar op de lange termijn komt het goed, al is het misschien pas na dit leven. Daar staat Gods liefde en trouw garant voor. Nooit zal Christus erin berusten dat zijn volgelingen eraan gaan. Daarom hebben we alle reden uitbundig de lof te zingen op God.

Psalm 101

Zo op het eerste gezicht staat de inhoud van deze psalm ver van ons af: de dichter geeft hoog op van zijn voortreffelijkheid en spreekt gewelddadige taal over medemensen die in de fout zijn gegaan. Klopt dit wel met Christus' oproep de balk in eigen oog niet te vergeten en zelfs je vijand lief te hebben?

Bedacht moet worden dat hier een koning spreekt die zich afhankelijk weet van God. Daarom is hij niet uit op z'n eigen macht en eer, maar op het welzijn van z'n onderdanen: een prachtige vrucht van de Geest. Om diezelfde reden hanteert hij 'het zwaard' uit Rom.13:4 tegen foute dienaren van hem, terwijl hij zich omringt met betrouwbare mensen. Wat zou de wereld er anders uit zien als regeerders in de lijn van deze psalm zouden optreden, bijv. in Afrika en in het Midden-Oosten. Iets van het paradijs zou aanbreken.

Op ons, niet-regeerders, toegepast: we moeten erop uit zijn Christus na te volgen en moeten daarom geen compromissen sluiten met de zonde maar daar juist radicaal mee breken. Positief: we moeten ons richten op wat God graag ziet en steun zoeken bij medegelovigen.

Psalm 102:1-13

De dichter schreeuwt z'n nood uit: hij leeft in ballingschap (verg. vs.14-15), is ernstig ziek en wordt door vijanden op de hak genomen. Hij lijdt des te erger onder z'n moeite omdat hij zich ook tegenover God verloren voelt. Die kijkt weg van hem en houdt zich doof, want Gods gunst ontbreekt in zijn leven en daarin ervaart hij Gods toorn. Een praise-dienst was aan hem niet besteed. Dat hoeft ook niet altijd: er is een tijd om de lof op God te zingen, en er is een tijd om wanhopig tegen God te roepen.

Intussen gebruikt de dichter prachtige beelden om z'n verlorenheid onder woorden te brengen. Ook blijft hij niet in z'n wanhoop steken. In vers 14 slaat z'n stemming ineens om: hoe verloren hij zich ook mag voelen, een onomstotelijk feit is dat God eeuwig onaantastbaar in de hemel troont. Dat geeft de mens die zich kind van God mag weten, moed te midden van alle ellende.

Psalm 102:14-29

De dichter blijft niet in z'n verdriet hangen. Kijkend naar God is hij vol vertrouwen: er komt een einde aan de ballingschap, Sion wordt weer bevolkt en opgebouwd en daardoor wordt meteen de mond van de spottende vijanden gesnoerd. Zo loopt alles uit op de lof van God. Even vlamt de wanhoop van de dichter weer op (vs.24), maar hij vindt al gauw weer rust in het besef dat God dwars door alle veranderingen heen dezelfde blijft in zijn trouwe zorg voor zijn kinderen.

Daarmee zijn voor de dichter beslist niet al z'n waarom's beantwoord. Maar wel kan telkens vast staan: hoe ons leven ook mag verlopen, het mondt uit in een grootse toekomst. Daar staat de onveranderlijke God garant voor. Maar dan is het wel zaak het bij Christus te zoeken. En dreigen we in onze ellende te blijven steken, laten we onszelf en elkaar dan tot de orde roepen: met God hebben we afdoende houvast!

Psalm 112

Deze psalm biedt een uitwerking van het slot van Ps.111: 'Het begin van wijsheid is ontzag voor de Heer' (111:10), want deze psalm geeft aan wat een op-God-gericht leven concreet inhoudt. Opmerkelijk is ook dit: wat in Ps.111 over God gezegd wordt, wordt in Ps.112 over de gelovige gezegd, vergelijk 111:3b met 112:3b,9b en ook 111:5a met 112:9a. Deze dubbele parallellie vormt de sleutel voor het verstaan van Ps.112. Neem nou die rechtvaardigheid die voor altijd stand houdt (vs.3b,9b). Wat zien we daarvan in onze werkelijkheid? We zien juist dat die rechtvaardigheid vaak verwaait in de wind of in elk geval weinig of niks oplevert. En toch spreekt de dichter heel stellig, want hij vertrouwt erop dat God garant staat voor het werk van zijn kinderen: omdat zijn rechtvaardigheid zich doorzet, dáárom draagt onze rechtvaardigheid vrucht.

Neem ook die andere uitspraak over de gulheid van de gelovige. De parallel met Ps.111 maakt duidelijk dat hier beslist geen sprake is van parmantigheid: 'Zie ons eens christelijk zijn'. Onze gulheid vindt z'n ontstaan in Gods royaliteit; het is dus door zijn Geest dat wij hart voor de ander hebben.

Als we Ps.112 zo lezen is het geen lied meer waarin een gelovige trots de kwaliteiten van zijn soort bezingt, maar waarin hij hoog opgeeft van wat God in het leven van zijn kinderen tot stand brengt. Het is waar, soms zien we daar niet zo veel van (vs. 6 en vs.10c bijv. kloppen vaak niet), maar uiteindelijk is het waar: met God leven is een goed leven. Vandaar dat de psalm begint met 'halleluja': God zij geloofd.

Psalm 113

Laaiend van enthousiasme bezingt de dichter zijn God. Hij is diep onder de indruk van het glorieuze van God: met niets en niemand is Hij te vergelijken. Daarom moet God altijd en overal geprezen worden. Speciaal is de dichter erdoor geraakt dat God vaak de helpende hand biedt aan wie onderaan de sociale ladder staat: een thema dat ook in de lofzangen van Hanna (1Sam.2:8) en Maria (Luc.1:52b) bezongen wordt. En Christus heeft daarbij aangesloten met zijn herhaalde uitspraak: 'Veel laatsten zullen de eersten zijn'. Een variatie op dit thema is dat God soms tot verrassing van alle betrokkenen de onvruchtbaar-geachte vrouw tot moeder maakt, waarbij we kunnen denken aan Sara, Hanna en Elisabet. Wij moeten dus nooit denken dat wij kinderen 'maken'. Zelfs nu wij over veel medische kennis en vaardigheden beschikken, hebben we nog altijd geen controle over onze vruchtbaarheid. God schenkt kinderen al naar gelang Hij dat wil. Dat maakt ons bescheiden en brengt ons diep onder de indruk van wat God kan en doet. Vandaar als laatste woord: 'Halleluja', God zij geprezen.

Psalm 125

De gelovigen uit deze psalm lijden onder 'de scepter van het kwaad' (vs.3a). Daarbij valt te denken aan vijandige bezetters met hun heidense opvattingen en onrechtvaardige optreden. Hoe vaak heeft Gods volk niet zo'n situatie meegemaakt? Dan zijn er altijd overlopers, mensen die 'een dwaalweg gaan' (vs.5a), gelovigen die met de vijand heulen, met als argument: 'Nu deze bezetting een voldongen feit is, kun je je maar beter aanpassen: je wilt jezelf toch handhaven of zelfs vooruitkomen?' Voor ons, in een andere wereld, heel herkenbaar: 'Waarom zou ik nog geloven? Wat word ik daar wijzer van? Laat ik gewoon maar meedoen met de meerderheid die andere keuzes maakt.'

De dichter vraagt God dat die hem voor deze ontrouw bewaart. En hij is er gerust op, want wie op God vertrouwt, wie z'n toevlucht bij Christus zoekt, is onaantastbaar en bij Hem geborgen (vs.1-2). Daarom staat het voor deze 'oprechte van hart' vast: de verleiding van het kwaad zal niet blijvend zijn; eens wordt de macht daarvan uitgeschakeld en zal er vrede zijn. God heeft nog veel voor ons in petto!

Psalm 126

Jaren en jaren hadden de joden in ballingschap geleefd: een verschrikkelijke tijd. Ze waren als het ware ondergedompeld in Gods boosheid. Maar nu zijn ze teruggekeerd. Er worden weer verzoenende offers gebracht; begonnen wordt met het herstel van de tempel en later van de muren. Iets van de oude glorie van Jeruzalem herleeft. Geen wonder dat dit lied begint met vreugdevolle dankbaarheid. Ze leven weer in Gods land en genieten Gods vergeving: haast te mooi om waar te zijn (vs.1-3). Ook wij hebben alle reden om enthousiast te zijn over wat God ons geeft: allereerst zijn liefde door Christus, maar daarnaast nog zoveel meer. We mogen immers leven in Vaders wereld en kunnen genieten van allerlei cadeaus die Hij ons geeft: relaties, materiële zaken, en noem maar op. Kortom: restanten van het paradijs.

Maar dan verandert de toon van de psalm. De dichter voelt pijn als hij let op wat er allemaal nog mankeert. Heel begrijpelijk, want de eerste tijd na hun terugkeer hebben Gods kinderen het niet makkelijk: ze moeten letterlijk alles opbouwen, hun oogst mislukt, er zijn vijandige burens en wat zijn ze maar met een klein groepje. Al dat gemis roept bij de dichter een heftig verlangen op dat God zijn bevrijdend werk afmaakt (vs.4). Intussen heeft hij er alle vertrouwen in dat deze omslag gaat plaatsvinden: ze mogen nu nog in tranen zaaien, ze zullen met gejuich oogsten (vs.5-6).

Kijkend naar alle ellende in ons eigen leven en in de wereld om ons heen gaan ook wij haast automatisch verlangen naar de toekomst. Wat zal het mooi zijn als het nieuwe paradijs aanbreekt. Eens is het zo ver en kennen Gods kinderen geen huilen meer maar alleen gejuich.

Psalm 139

Soms ervaren christenen het eerste deel van deze psalm (vs.1-12) als bedreigend: 'Erg dat je nooit kunt ontsnappen aan Gods aanwezigheid.' Dat negatieve gevoel hangt ongetwijfeld samen met een bepaald beeld van God. Zou Hij een kritische inspecteur zijn, die elk foutje van ons noteert om zo de strafmaat te kunnen bepalen, ja dan is zijn constante nabijheid akelig. Maar we kunnen hier denken aan een kind dat in huis speelt. Waarom kan hij dat in alle rust doen? Omdat hij z'n moeder in de buurt weet. Soms kijkt hij geschrokken op omdat hem even de angst bekruipt: 'Ik ben toch niet alleen?', maar dan ziet of hoort hij z'n moeder en is hij weer gerust. Deze betrokken nabijheid van een zorgende God wordt hier bedoeld, maar dan is het toch heerlijk Hem altijd bij je te weten? Die nabijheid gaat zelfs terug tot vóór onze geboorte: in de moederschoot al waakt Hij over ons (vs.13-18).

Maar wie zo enthousiast de vreugdevolle nabijheid van God bezingt, móet wel emotioneel worden als hij op de mensen let die kwaad spreken van zijn God en Gods kinderen te na komen. Dat kan hij niet zetten. Daar moet een eind aan komen. De dichter zegt het heel cru: 'God, breng de zondaars om; zou ik niet haten wie u haten?' (vs.19,21). Geleerd door Christus (Mat.5:44) erkennen we tegenwoordig als onze opdracht dat we zelfs voor deze vijanden moeten bidden. Dat neemt niet weg dat ook wij naar de tijd uitzien dat het met deze vijandigheid tegenover God gedaán is. Dan genieten we constant en ongestoord de vreugdevolle nabijheid van God.

Psalm 140

Nederlandse christenen hebben tegenwoordig vaak moeite met de felle taal van psalmen als 140. Dat komt omdat wij geen ervaring hebben met vervolging om het geloof en evenmin met verkrachtende en moordende vijanden. Bij die gruwelijke realiteit past geen zoetsappige reactie. Tegen die achtergrond kun je de emoties van vs.2-9 goed begrijpen. Terecht hunkert de dichter ernaar dat z'n omgeving ermee stopt hem te tiranniseren.

Maar als je geen ervaring hebt met dat soort leed, moet je psalmen die hierover gaan dan maar overslaan? Dat zou individualistisch gedacht zijn. Als ik zing gaat dat, als het goed is, niet alleen over mijn emoties maar evengoed over de emoties van de mensen in de kerkbank naast mij en zelfs over de emoties van Gods kinderen ver weg. Je zingt als lid van Christus' complete kerk. Ps.140 zingend zing ik misschien niet echt voor mezelf (want ik heb geen venijnige vijanden) maar dan zing ik wel voor anderen, voor hen die door een drama in hun leven misschien niet eens meer kunnen zingen: 'Astublieft God, bevrijd mij, bescherm mij!'

Ja maar, wij mogen toch niet zo haatdragend zijn als de dichter is in vs.10-12? Christus draagt ons toch op vol liefde te zijn? Ik denk dat je hier tweeërlei op kunt zeggen: God had zijn volk toen beloofd: 'Als zij dicht bij Hem zouden leven, zou Kanaän een paradijs voor hen zijn.' Als zij smeken om Gods ingrijpen tegen vijanden die de paradijssfeer aantasten, dan vragen zij om de vervulling van Gods belofte aan hen. Bij uitspraken als vs.10-12 denken wij dan ook aan de tijd dat Christus terugkomt en zijn vijanden uitschakelt. Maar in afwachting daarvan moeten wij het beste voor onze vijanden zoeken.

Daniël 1

Als we de naam van Nebukadnessar, de koning van Babel horen, denken we meteen aan de verwoesting van Jeruzalem. Maar al een tijd eerder was hij voor de muren van deze stad verschenen om het opstandige Juda een lesje te leren. Bij die gelegenheid paste Nebukadnessar een bekende tactiek toe in de hoop nieuwe opstanden te voorkomen: de deportatie van leidinggevende mensen. Bij die gelegenheid waren ook de jonge Daniël en z'n drie vrienden in Babel terecht gekomen.

Om deze jonge Judeeërs meer aan zich te binden gaf Nebukadnessar de opdracht hen op te leiden als hoveling. Bij die gelegenheid lieten Daniël en z'n vrienden zien dat ze wel 'in de wereld' wilden zijn (ze deden voluit mee met de opleiding) maar niet 'van de wereld' (ze bleven zich houden aan de voedselvoorschriften uit de wet van Mozes). Deze trouw aan God bleef niet zonder uitwerking: Daniël en z'n vrienden kwamen het beste voor de dag bij Nebukadnessar.

Deze geschiedenis wil ons aansporen ook in een moeitevolle situatie het gelovig-zijn zonder compromissen vol te houden, in het vertrouwen dat God vroeg (zoals toen) of laat (zoals meestal) voor een goede afloop zorgt.

Daniël 2:1-23

Volgens een bekend gezegde zijn dromen bedrog. Inderdaad kun je aan dromen soms geen touw vastknopen, waarom je, wakker-geworden, jezelf kunt geruststellen: 'Het was maar een droom'. Maar dan nog blijken ze wel terdege ergens op te slaan. Ze reageren op wat er in je leeft, ze maken de angsten tastbaar die in je zitten, ze helpen je mee om oude pijn te verwerken. Maar het komt ook voor dat God er gebruik van maakt om jou iets duidelijk te maken.

Dat laatste overkwam Nebukadnessar: hij kreeg een droom die duidelijk iets betekende. Van z'n geleerden wilde hij toen weten hoe hij z'n droom moest uitleggen. Kennelijk vertrouwde hij ze niet, want hij vroeg hen om als bewijs van hun kundigheid eerst de inhoud van die droom te vertellen. Geschrokken reageerden zij: 'Niemand ter wereld kan dat, behalve de goden, maar die verkeren niet onder de stervelingen.' (vs.11). Een explosieve uitspraak. De pretentie van die magiërs was immers dat ze toegang hadden tot de godenwereld, maar nu bekenden ze dat ze hun pretentie niet konden waarmaken: de goden waren voor hen onbereikbaar; dus vroeg de koning het onmogelijke van hen.

En toen kwam Daniël op de proppen. Prachtig hoe afhankelijk hij zich opstelde: ook hij kon niet beschikken over God met zijn wijsheid. God was volstrekt vrij hem wel of niet die droom te onthullen. Maar op zijn verzoek wijdde God Daniël in in wat de koning bezig hield. Zo is God: als wij onze handen voor Hem openhouden, laat Hij ons nooit met lege handen staan. Natuurlijk, we kunnen Hem niks afdwingen; ook krijgen we lang niet altijd waarom we vragen. Maar Hij laat ons niet in de steek.

Daniël 2:24-49

Onderricht door God kon Daniël zowel de inhoud als de betekenis van Nebukadnessars droom vertellen. In die droom had Nebukadnessar een beeld gezien dat verbrijzeld werd door een steen, die van een berg was losgeraakt. Die droom bleek een soort film te zijn van de geschiedenis na Nebukadnessar (het hoofd). Wij zien daarin een profetie van het Medisch-Perzische rijk (de romp), het rijk van Alexander de Grote (de buik), het Romeinse rijk (de benen) en de periode daarna (de voeten). Deze wereldrijken worden opgevolgd door het koninkrijk dat Christus sticht en dat een einde maakt aan alle politieke machten in deze wereld.

Daniëls woorden maakten de koning duidelijk dat niet de goden van Babel maar de Heer van het (door hem overwonnen!) Juda de enige echte God is (vs.47). Hij heeft overzicht over de wereldgeschiedenis; sterker nog: Hij stuurt deze geschiedenis naar het door Hem beoogde doel - nog altijd.

Daniël 3:1-30

Hoe enthousiast Nebukadnessar het unieke van de God van Daniël ook had erkend (2:47), na enige tijd richtte hij toch een beeld op waarvoor hij goddelijke verering vroeg. Bij de inwijdingsceremonie waren noodgedwongen ook Daniëls vrienden aanwezig. Ze weigerden het beeld goddelijke eer te bewijzen, ook toen de koning hen met een gruwelijke doodstraf bedreigde. Wij weten dat deze geschiedenis goed is afgelopen, maar de vrienden kenden Gods bedoeling met hen niet. Toch bleven ze compromisloos trouw aan God: 'Onze God is in staat ons te redden. Maar ook al doet Hij dat niet, dan nog weigeren we dit beeld te vereren.' Ze sloten dus geen deal met God, zoals christenen soms proberen te doen: 'Als wij weigeren U ongehoorzaam te zijn, dan moet U ons tegen onze vijand beschermen. Voor wat hoort wat.' Nee, ze wijdde zich onvoorwaardelijk toe aan God en lieten de afloop aan Hem over.

Toch kun je zeggen: ze vertrouwden erop dat God het goed zou laten aflopen; Gods zorg gaat immers door ook al heb je je leven verloren. Christus zei later: 'Wie zijn leven verliest omwille van mij, die zal het behouden' (Mat.10:39). Dat is nog altijd van toepassing.

Overigens maakte God door de indrukwekkende uitredding van de drie vrienden meteen iets belangrijks duidelijk aan de aanwezige heidenen. Die waren ervan overtuigd: 'Dat Juda door Babel is overwonnen, had bewezen dat Juda's God de mindere is van onze goden.' Die redding bewees dat Juda's God bepaald niet onmachtig was. Dat kan ons ook nu moed geven: onze God is superieur aan alles en iedereen, ook al laat Hij ogenschijnlijk niks van zich merken.

Daniël 3:31-4:15

Weer werd koning Nebukadnessar geplaagd door een onbegrijpelijke droom. Hij voelde aan dat die droom voor hem weinig goeds voorspelde. Misschien was dat ook de reden waarom z'n geleerden zich niet aan een uitleg waagden (4:4). Opmerkelijk is hoe breedsprakig dit hoofdstuk is, vooral aan het begin (3:31-33); opvallend is ook dat Nebukadnessar zelf uitvoerig aan het woord is. Kennelijk wordt hier geciteerd uit een officieel document, waarin de koning zelf z'n verhaal gedictieerd heeft. Wat hem is overkomen heeft hem blijkbaar aangegrepen.

Overigens blijkt uit dit gedeelte hoe moeilijk het voor Nebukadnessar was los te komen van z'n geloof in vele goden. Wel erkende hij in 4:47 het unieke van Daniël's God, maar in 4:15 heeft hij het erover dat de geest van de heilige goden in Daniël zou wonen. Intussen is opmerkelijk dat hij dit document begint met een verwijzing naar de hoogste God; ook belijdt hij van deze God dat die voor eeuwig koning is. Tot op zekere hoogte heeft het hem bereikt hoe uitzonderlijk Daniël's God is. In zijn situatie was dat kennelijk voldoende voor God. God werkt niet volgens het stramien 'alles of niets'.

Daniël 4:16-34

Daniël schrok toen hij de droom hoorde, want door God geholpen begreep hij meteen de betekenis ervan. Was hij bang voor de reactie van Nebukadnessar op z'n slechte boodschap? Ik heb meer de indruk dat het hem aan het hart ging wat er voor de koning stond te gebeuren: hij zou afgestraft worden voor z'n trots en zeven jaar lang zich als een dier gedragen, totdat hij z'n afhankelijkheid van God zou erkennen. Deze aankondiging was geen doem, want Daniël wees de koning een uitweg: door zich humaan tegenover de zwakken te gedragen zou hij z'n straf kunnen ontlopen. Maar kennelijk heeft Nebukadnessar hier onvoldoende mee gedaan. De trots bleef in hem groeien: geen wonder na zoveel overwinningen en zoveel bouwactiviteiten in Babel. Op een gegeven moment gaf hij daar luidkeels uiting aan, vanaf een paleisterras kijkend naar de stad beneden hem. Meteen hoorde hij een engel z'n straf uitspreken en sloeg de krankzinnigheid toe.

Pas na zeven jaar als een dier geleefd te hebben was hij zover dat hij erkende helemaal op God aangevoelen te zijn. Weer koning geworden maakte hij het verhaal van z'n hoogmoed publiek: zo dankbaar was hij. Wat zou er een getuigenis van uitgaan als dictators van nu God op deze manier de eer zouden geven! Laten wij op onze plek in elk geval de lof op God zingen.

Daniël 5

Terwijl de vijandelijke troepen al voor de stad stonden hield de nieuwe koning van Babel, Belsassar, een feestmaal. Op een gegeven moment droeg hij met een dronken kop op om de bekers uit de tempel van Jeruzalem te laten aanrukken zodat ze daaruit konden drinken: een uitdagende actie ten koste van de God van Juda. Zij hadden zijn volk overwonnen; dus kon naar hun idee die God ongestraft bespot worden. Bij die gelegenheid liet God zien dat Hij niét met zich laat spotten: een geheimzinnige hand schreef op de muur van de feestzaal Hebreeuwse woorden, die volgens de uitleg van Daniël de ondergang aankondigden van Belsassar en zijn koninkrijk. Overigens herinnerde Daniël nadrukkelijk eraan hoe Nebukadnessar door God was bestraft om z'n hoogmoed; als Belsassar hiervan had geleerd, had hij het wel nagelaten de bekers uit Gods tempel voor zijn dronkemansfeest te gebruiken.

Dit oude verhaal maakt duidelijk wat nog altijd geldt: God laat bespottings niet lopen; vroeg of laat reageert Hij. Een waarschuwing voor mensen die menen God en zijn kinderen ongestraft belachelijk te kunnen maken. Tegelijk bemoedigend voor Gods kinderen: God ziet het als ze vernederd worden en Hij doet daar wat mee, vroeg of laat.

Daniël 6

Uit jaloezie om zijn bevoorrechte positie probeerden Daniël's collega's hem uit te schakelen. Ze konden niks bedenken, totdat ze zich realiseerden dat ze Daniël wel op het gebied van z'n geloofsovertuiging konden pakken. Ze stelden daarom de koning voor af te kondigen: 'de komende dertig dagen moeten de gebeden tot de goden stilgelegd worden omdat alleen de koning verzoeken mogen worden gedaan.' De niets-vermoedende Darius voelde zich waarschijnlijk geveid, want hij zette het voorstel om in een wet. Toen bleek dat Daniël het slachtoffer zou worden van deze wet, probeerde Darius diens executie te voorkomen. Tevergeefs: gevangen door z'n eigen wet kon hij niet anders dan Daniël in de leeuwenkuil laten deponeren. Ontroerend is hoe Darius vooraf, haast bezwerend, tegen Daniël zei: 'Uw God zal u redden' (vs.17). Na een slapeloze nacht zocht hij de kuil op met de angstige vraag: 'Heeft uw God u kunnen redden?' Daniël bleek springlevend.

Wat een stimulerend verhaal voor christenen die om hun geloof in het nauw gebracht worden: ze kunnen zich optrekken aan Daniël die trouw bleef aan God tegen alle verdrukking in; ze kunnen vertrouwen hebben in God die zijn zorg niet laat doorkruisen door wat voor angstaanjagends ook.

Daniël 7

Met dit hoofdstuk begint het tweede deel van het boek Daniël. Daarin staan visioenen waarin God allereerst, soms heel gedetailleerd, aankondigt wat er gaat gebeuren na de dood van Alexander de Grote in 323 vóór Christus. Maar zoals vaker bij visioenen wordt de blik nog verder gericht dan op de nabije toekomst: op de komst en terugkeer van Christus. Net zoals de visioenen uit het boek Openbaring hebben ook Daniëls visioenen de bedoeling te bemoedigen. De eeuwen vóór de komst van Christus hadden Gods kinderen het zwaar in Palestina. Ze werden telkens vermalen door de grootmachten die vanuit het zuiden (Egypte) of vanuit het noorden (Syrië, Babel, Perzië) optrokken. Daarom onthulde God hen, vóór alles aan, de toekomst en maakte Hij de uiteindelijke afloop bekend. Zo konden de gelovigen erop vertrouwen: dwars door alle plannen en acties van mensen heen voert God zijn plan uit en laat Hij Christus' rijk van vrede aanbreken.

In het eerste visioen zag Daniël vier angstaanjagende dieren, die symbool stonden voor vier opeenvolgende koninkrijken, waarschijnlijk net als in Daniël 2: het Babylonische rijk, het Medisch-Perzische rijk, het rijk van Alexander de Grote met z'n opvolgers en het Romeinse rijk met de machten daarna. Om z'n vervolging van Gods kinderen (vs.21) was dit laatste rijk het ergste. Maar al deze rijken werden overtroefd door 'een oude wijze', kennelijk God (vs.9), met inschakeling van zijn miljarden engelen (vs.10-12). Daarna gaf Hij het eeuwige koningschap aan 'iemand die eruitzag als een mens' (vs.13): Christus, weten wij. Kijkend naar die vier dieren raakte Daniël van de wijs, maar de uitleggende engel bemoedigde hem met de uitkomst: Gods heiligen zouden onaantastbaar zijn; zij zouden met Christus mee regeren (vs.18,27). We moeten ons dus nooit verkijken op de macht van leiders in de wereld.

Daniël 8

In een volgend visioen werd ingezoomd op het derde rijk, dat van Alexander de Grote (voorgesteld door een geitebok). Dat zou het tweede, Medisch-Perzische rijk (voorgesteld door een mannetjes-schaap dus) vernietigen. Maar na Alexanders dood in 323 vóór Christus zou zijn reusachtig rijk in vier delen uiteenvallen (de vier hoorns uit vs.8). Een van die deelrijken, dat van Syrië, zou in de 1½ eeuw hierna al machtiger worden en op een gegeven moment zich uitermate vijandig opstellen tegenover God met zijn gelovigen (vs.11-14). Dat was, weten we nu, vooral in de tijd van koning Antiochus IV. In 168 vóór Christus zette hij de offerdienst in de tempel van Jeruzalem stop en verving hij die door een heidense cultus; ook vervolgde hij de joodse gelovigen die trouw aan God wilden blijven. De apocriefe boeken van de Makkabeeën vertellen o.a. over deze periode. Maar al in 164 kwam Antiochus door een ziekte aan z'n einde. Angstaanjagend allemaal, maar ook weer bemoedigend.

Het moet voor de gelovigen rond 168 vóór Christus heel wat geweest zijn dat ze dit visioen uit plm. 550 in hun tijd weer voor de aandacht kregen: heel hun ellende had God al van tevoren aangekondigd, maar ook de afloop: het einde van Antiochus' tirannie. Bij deze God waren ze veilig en zijn we nog altijd veilig. Christus heeft geen loze woorden gesproken toen Hij zei: 'Ik ben met jullie, tot aan de voltooiing van deze wereld' (Mat.28:20).

Daniël 9:1-19

Plm. 539 verdiepte Daniël zich in de profetieën van Jeremia, waarvan hij kennelijk een afschrift had. Daarin kwam hij tegen dat de ballingschap 70 jaren zou duren (Jer. 29:10). De eerste groep Judeeërs (onder wie Daniël met z'n vrienden) was al in 605 weggevoerd, 66 jaar daarvoor (de laatste groep was gedeporteerd na de verwoesting van Jeruzalem in 586). Het einde van de ballingschap was dus in zicht. Daniël hunkerde ernaar dat het zover zou zijn. Maar hij realiseerde zich dat z'n volksgenoten het ernaar gemaakt hadden dat God ze met ballingschap gestraft had. Daarom sprak hij een uitvoerig gebed uit waarin hij de schuld van Gods volk royaal erkende en een emotioneel beroep deed op Gods barmhartigheid.

Het bijzondere aan dit gebed is dat Daniël in de 'wij'-vorm sprak. Natuurlijk, hij was nog maar een kind toen hij werd weggevoerd; dus persoonlijk had hij zich niet schuldig gemaakt aan ontrouw aan God. Maar hij voelde zich verbonden met de schuld van z'n voorouders, in het besef dat hij net zo vatbaar voor ongehoorzaamheid was als zij. Daarom is het goed dat ook wij ons nog altijd schamen voor wat er vroeger fout is gegaan: hoe passief zijn wij (!) niet geweest toen de joden tijdens de Tweede Wereldoorlog door de nazi's werden afgevoerd; en hoeveel slaven hebben wij, Nederlanders, niet van Afrika naar Amerika verscheept. Door zo in de 'wij'-vorm te spreken voorkomen we dat we hoogmoedig op ons voorgeslacht neerkijken. Ook wij moeten leven van de vergeving. Daniël besepte dat. Tegelijk smeekte hij God om een ommekeer te brengen in het lot van zijn volk.

Daniël 9:20-27

Daniël kreeg op een ongekende manier van God een reactie op z'n smeekgebed: de engel Gabriël verscheen aan hem om namens God een boodschap door te geven. Het blijft onzeker hoe we die boodschap moeten uitleggen. Mogelijk kunnen we het zo zeggen: de ballingschap (de eerste 7 van de 70 'weken') zou binnen afzienbare tijd (zo'n 4 jaar) voorbij zijn. Een gezalfde vorst (vs.25), Cyrus (ook wel Kores genoemd), zou de Judeeërs weer naar Kanaän laten terugkeren. Daar zou de tempel in Jeruzalem herbouwd worden evenals de stad zelf. Maar tijden daarna (62 'weken' later) zou een gezalfde worden vermoord (vs.26), met wie waarschijnlijk Christus is bedoeld. Na zijn dood zou de laatste 'week' aanbreken; daarin zou Jeruzalem verwoest worden (door de Romeinen in 70 na Christus) en zou een hele lange tijd voorbijgaan zonder offerdienst. Maar dan zou de voltooiing van alles aanbreken.

Of deze verklaring juist is of niet, intussen was de hoofdlijn Daniël vast duidelijk: z'n smeken om het einde van de ballingschap werd verhoord, want God bleef trouw aan wat Hij door Jeremia aangekondigd had. Verder zou God ondanks alle verdrietige gebeurtenissen zijn veelbelovend plan afmaken. Gods liefde en trouw geven altijd houvast.

Daniël 10

Een paar jaar nadat de joden in ballingschap van Cyrus/Kores de ruimte hadden gekregen terug te keren naar Jeruzalem om daar de tempel te herbouwen (vergelijk vs.1 met Ezra 1:1-4), zag hun situatie er zorgelijk uit (verg. Ezra 4:1-5). Dat was voor Daniël reden in de rouw te gaan en zich tot God te richten. Hem verscheen toen een engel met een indrukwekkend uiterlijk. Via zijn boodschap aan Daniël gunt God ons een kijkje achter de schermen: er is een strijd gaande tussen Gods engelen en demonische geesten. Dat wordt ons ook verteld door de apostel Paulus (Ef.6:12). Maar hier staat een opmerkelijk extra detail: aan het heidense hof van de Perzen alsook aan het hof van de Grieken was een vorst gestationeerd (vs.13,20), tegen wie deze engel en Michaël de strijd moesten voeren. Met die twee vorsten moeten wel machtige demonen bedoeld zijn, die invloed uitoefenden aan het Perzische en het Griekse hof, ongetwijfeld ten nadele van de pas teruggekeerde joodse ballingen. Zo werken demonen dus. Als we willen begrijpen wat gaande is in de wereld moeten we daarom niet alleen naar de leiders kijken maar ons ook realiseren dat in hun directe omgeving demonen in de weer zijn. Gelukkig blijkt uit dit hoofdstuk dat ze niet ongestoord hun gang kunnen gaan. Gods engelen, tot en met iemand als Michaël, zijn alert en gaan de strijd aan. Maar die strijd was in Daniël's geval er de oorzaak van dat hij pas na 21 dagen reactie kreeg op z'n bidden. Dat maakt nog eens extra duidelijk hoe belangrijk het is te accepteren dat God altijd op zijn tijd reageert. Maar Hij reageert!

Matteüs 1

Matteüs noemt vier vrouwen: Tamar, Rachab, Ruth en 'de vrouw van Uria', allemaal met een geschiedenis. Toch heeft God hen uitgekozen als stammoeder van Christus: typerend voor God, en daarom is er hoop voor ons, zondige mensen. Matteüs verdeelt de periode vóór Christus in 3x14 geslachten, want de schrale tijd na de ballingschap was even nodig voor Christus' komst als de roemruchte tijden van Abraham en David: Gods gunst hangt niet af van onze prestaties. En dan komt Jozef. Hij wilde Maria de vrijheid teruggeven toen hij merkte dat de Geest beslag op haar had gelegd. Toch moest hij, zoon van David, Jezus als zoon adopteren: God wilde zijn beloftes over Davids huis per se vervullen.

Matteüs 2

Een scherpe tegenstelling: heidense tovenaars knielden neer bij het kind Jezus; maar bijbelkenners, voorgangers in het geloof, bleven ongeïnteresseerd thuis. Een beeld dat we telkens tegenkomen: de eersten worden de laatsten. De moordlustige Herodes bewijst hoe Jezus van meet af vijandschap opriep, maar God zette zijn plan met het kind onstuitbaar door: via Egypte kwam Jezus in Nazaret.

Matteüs 3

Het liefste dat God wil is dat wij ons aan Hem gewonnen geven. Daarom laat Hij ons telkens zijn Woord horen. Om die reden liet Hij Johannes optreden. Zijn boodschap was streng, maar daarmee wilde God de mensen klaar maken voor Christus' komst. Vanuit de hemel sprak God ook zelf: 'Dit is mijn Zoon!' Daarin zit de oproep opgesloten: 'Vertrouw je toe aan Hem. Dan vind Ik ook vreugde in jou!'

Matteüs 4

Voordat Jezus ging optreden heeft God Hem een soort examen afgenomen: Hij moest zich verweren tegen duivelse aanvallen. Maar met het schild van het geloof en het zwaard van de Geest, Gods Woord (Ef.6:16-17) sloeg Hij die aanvallen af. Christus is daarmee een redder die kan meevoelen met ons als de duivel ons verleidt. Meteen na zijn 'examen' begon Jezus rond te trekken met zijn boodschap.

Matteüs 5:1-20

Zoals God de Tien Geboden begint met zijn gunst ('Ik ben jullie God en heb jullie bevrijd'), zo begint Christus de zgn. Bergrede met variaties op het thema: 'Gelukkig ben je als je het van God verwacht, want met God kom je niet bedrogen uit.' Dan pas volgt de opdracht om licht voor de wereld te zijn. Een bevrijdende volgorde: we mogen ons gedragen weten door God en daardoor is het haalbaar om Christus na te volgen in zijn gehoorzaamheid aan God.

Matteüs 5:21-48

We zijn niet klaar als we ons aan de letter van de geboden houden of als we onze liefde beperken tot ons eigen kringetje. We moeten recht doen aan de volle reikwijdte van de geboden. Christus bindt ons dat op het hart in de vorm van spreuken die tot nadenken dwingen. Zo wil Hij ons ertoe bewegen royaal met de geboden om te gaan.

Matteüs 6

Bidden en vasten mogen geen publieke actie zijn om te showen hoe vroom we zijn. Het zijn omgangsvormen in onze persoonlijke relatie met God. Daarbij kan hebzucht een stoorzender zijn, want dan zoeken we ons houvast bij ons inkomen, ons bezit. Natuurlijk is het begrijpelijk dat wij, kwetsbare mensen in een bedreigende wereld, ons zorgen maken. Maar, zegt Christus, God is er en Hij zorgt.

Matteüs 7

We mogen niet uit de hoogte oordelen als zouden wij beter zijn dan de ander. Bidden we God om wat we nodig hebben als kind van Hem, dan zal God ons nooit in de steek laten. Het is belangrijk dat te weten, want gehoorzamen aan God lijkt op het gaan door een smalle poort. Maar op die manier brengen we goede vruchten voort en bouwen we op een degelijk fundament.

Matteüs 8:1-27

Door zijn wonderen maakte Christus zijn tijdgenoten duidelijk wie Hij is: Gods Zoon, die macht heeft over alles. Ook maakte Hij zichtbaar waar Hij heen wil: een wereld zonder ziekte, zonder destructieve krachten in de natuur, zonder de invloed van de duivel. Nog steeds werkt Christus aan die toekomst.

Matteüs 8:28-9:17

Bij Matteüs gaat het maar door: de prediking en wonderen van Jezus. Daarmee gunt Jezus ons een blik in zijn hart. God is kennelijk uit op de redding van mensen, op hun welzijn.. En daarbij ziet Hij zelfs de afzonderlijke mens; vandaar Jezus' keuze van die ene tollenaar, Matteüs.

Matteüs 9:18-10:15

Als Jezus redding betekent, moet je bij Hem zijn. Dat had die bloedvloeiende vrouw begrepen; vandaar dat zij alles op alles zette om maar contact te maken met Jezus: ter navolging. En dan ondervind je Gods 'ontferming' (9:36): het kernwoord van Christus' optreden. Bemoedigend voor mensen die zich afhankelijk weten. En in die ontferming is Christus royaal: toen al stuurde Hij er mensen op uit om anderen erbij te roepen.

Matteüs 10:16-42

Delen in Christus' ontferming is een bemoedigende ervaring. Maar de keerzijde hiervan kan zijn: vijandschap van je omgeving, onenigheid in de familie, strijd en pijn om trouw te blijven aan Christus, en zelfs: je leven verliezen. 'Vrede op aarde' zongen de engelen in de kerstnacht, maar die vrede wordt pas allesomvattend door veel moeiten heen. Maar eens zullen Gods kinderen die vrede ervaren.

Matteüs 11

Zonder aarzeling had Johannes Jezus als de Christus aangewezen. Maar in de gevangenis nadenkend kon hij Jezus' optreden moeilijk rijmen met wat hij verwacht had. Jezus gaf hem toen weer houvast door Gods Woord aan te halen. En dan volgt die ernstige waarschuwing: als je veel van God hebt ontvangen maar toch jezelf afsluit, neemt God dat extra hoog op. Maar geef je gehoor, dan kun je al je lasten bij Hem neerleggen.

Marcus 10:1-31

De Farizeeën wilden een discussie over echtscheiding om zo Jezus' gezag onderuit te halen: Hij zou vast of te rekkelijk of te precies zijn. Maar Jezus liet zich niet vangen. Hij herinnerde eraan hoe God het huwelijk oorspronkelijk heeft bedoeld: als een relatie voor het leven. Dat betekent dat echtscheiding éigenlijk niet kan. Als die soms toch onontkoombaar is (in Mat.19:9 noemt Christus overspel), dan is er sprake van de weerbarstigheid van ons zondige hart of van de zonde in het algemeen: alle reden om je samen klein te maken voor God.

Uit deze radicaliteit concludeerden de leerlingen: het Koninkrijk is niks voor kinderen. Jezus keerde het om: 'Jullie, volwassenen, moeten juist net als kinderen worden, want zij kunnen tenminste hun handen ophouden.' Op deze manier afhankelijk zijn van God, is uitermate moeilijk; de rijke jongeman kon het in elk geval niet opbrengen z'n zekerheden op te geven. 'In feite kan niemand dat', zei Jezus, behalve als God hem/haar dat geeft.' Maar máken we ons van God afhankelijk, dan komen we daarmee niet bedrogen uit: zo royaal is God.

Marcus 10:32-52

Jezus' boodschap blijkt ook voor z'n leerlingen elke keer weer onbegrijpelijk te zijn: Hij ging wel een glorieus koningschap tegemoet, maar de weg daarheen zou bestaan uit dienen, zo vergaand dat Hij zelfs zou lijden en sterven. En Jezus voegde daaraan toe: 'Jullie moeten mij daarin navolgen door ook de ander te dienen': de enige juiste houding van leiders in de kerk.

De genezing van Bartimeüs illustreert prachtig hoe het werkt in het Koninkrijk: je klampt je met harts-tocht vast aan Jezus in het besef dat Hij alleen redt, en dan kun je ervan op aan: je ondervindt zijn barmhartigheid.

Marcus 11

Jezus' intocht op een ezelsveulen bevatte een dubbele boodschap: Hij is de beloofde koning, maar ook: Hij kan zijn koningschap pas aanvaarden via nederigheid, via lijden. De eerste boodschap werd door de mensen enthousiast opgepakt: 'Hosanna!' Maar voor de tweede boodschap stonden ze niet open. Om hen te waarschuwen vervloekte Jezus die vijgeboom; daarmee zei Hij in feite: 'Wie niet vruchtbaar is voor God, roept Gods straf over zich op.' Ook een waarschuwing voor ons: leeft Christus echt in ons? Toen Jezus de tempel schoonveegde, richtte Hij de mensen op de kern: de band met God. Een kritische vraag naar zijn bevoegdheid pareerde Jezus door aan Johannes de Doper te herinneren: als ze zijn voorloper al niet erkenden, dan zeker Hemzelf niet.

Marcus 12:1-27

Hoe verder we in het Evangelie naar Marcus komen, des te meer verscherpen de tegenstellingen zich. Jezus gaat al meer de haat van de leiders merken, maar Hijzelf wordt ook scherper in het waarschuwen van en voor hen. Zo ook in de gelijkenis van de pachters. Daarin vertelt Jezus dat het ongehoorde zal gebeuren: de leiders zullen Hem vermoorden, maar daarmee hun eigen einde naar zich toe halen, want de verworpen Jezus is de uitverkoren Zoon. De leiders willen daar niet aan; ze blijven Hem dan ook bestoken met geniepige probleemstellingen om te bereiken dat Hij uit de gratie van het volk zou raken.

Maar Jezus blijkt elke keer weer op een superieure manier in staat hen te confronteren met het abc van het geloof: jullie moeten niet alleen eerbied hebben voor God maar ook voor de overheid; jullie moeten niet zo bekrompen denken over de toekomst: Gods kinderen zullen opstaan en wat seksualiteit betreft gelijk zijn aan de engelen. Jezus' woord is wijsheid voor elke dag en elke situatie.

Marcus 12:28-44

Al eeuwen lang onderscheiden de joden in het OT 248 geboden en 365 verboden. Toch ziet Jezus kans dat geheel samen te vatten met twee simpele geboden: God èn de naaste hebben. Eigenlijk is het geen wonder dat Jezus tot zo'n treffende samenvatting in staat is: Hij is immers de oorspronkelijke auteur van al die geboden en verboden. Om de mensen aan het denken te zetten over Hem als de Messias, herinnert Jezus aan Ps.110:1; daarin gaf David al aan dat zijn zoon, de Messias, tegelijk zijn Heer was. En dan volgt een duidelijke illustratie van Christus' eerdere woord: vele eersten (bijv. de schriftgeleerden) zullen de laatsten zijn, en vele laatsten (bijv. die arme weduwe) zullen de eersten zijn.

Marcus 13

In Jezus' tijd was de Tempelberg met z'n bouwwerken een indrukwekkend complex. Het moet dan ook schokkend zijn geweest toen Jezus nadrukkelijk verklaarde: 'Dat gaat allemaal kapot!' In Jezus' toespraak mondt de beschrijving van de ondergang van Jeruzalem geleidelijk uit in een beschrijving van de laatste periode van de wereld (zie vooral vs.24-27). De ondergang van het toenmalige Jeruzalem in het jaar 70 was kennelijk een voorproef van het einde van de wereldgeschiedenis. Jezus wijst hier niet op om ons angstig te maken. Natuurlijk, wie niet met God rekent, heeft reden bang te zijn voor de toekomst. Maar Christus' eerste bedoeling met zijn tekening van de toekomst is om ons waakzaam te maken. Dat maakt duidelijk wat God het liefste ziet: dat we tot inkeer komen en zijn eindoordeel heelhuids doorkomen.

Marcus 14

Een heel bijzonder moment in die laatste donkere dagen van Jezus' verblijf in Judea was zijn zalving tijdens een diner. Het was een gebeuren met een dubbele bodem: daarmee kreeg Jezus de eer die Hem toekwam, maar tegelijk werd daarmee vooruitgelopen op zijn aanstaande begrafenis.

Wat mij elke keer weer treft in het slot van de Evangelieën, zijn de twee lijnen die aanwijsbaar zijn:

- Enerzijds zijn daar de joodse leiders met hun haat, hun gestook, hun acties alsook het verraad van Judas. Het lijkt alsof zij het toneel beheersen. Het tegendeel is het geval, want:

- Anderzijds is daar Jezus, die al wat Hem wordt aangedaan niet als een willoos slachtoffer ondergaat. Dat lijkt oppervlakkig gezien wel zo, maar in feite is Hij actief, doelbewust en zelfs sturend bezig: Hij stelt het avondmaal in, kondigt het verraad door Judas aan en de vlucht van de andere leerlingen; ten slotte voegt Hij zich in wat God met Hem wil, met als afsluiting van deze episodes: 'Sta op, laten we gaan' (vs.42): met open ogen gaat Hij op weg naar zijn gevangenneming en terechtstelling. Zo gespist was Christus erop om ons te redden!

Lucas 1:1-25

Lucas heeft kennelijk interviews afgenomen, want hij vertelt ons dingen die hij alleen van de omstanders zelf gehoord kan hebben. Dat zegt hij ook in de inleiding op z'n Evangelie (vs.1-4). Daarna verhaalt hij over een ontmoeting bij het reukofferaltaar in het heilige van de tempel tussen Zacharias en de engel Gabriël. Zacharias had daar gebeden om Gods redding voor Israël. 'Dat gebed', zegt de engel, 'is verhoord, want u en Elisabet krijgen een zoon, Johannes, die als heraut zal fungeren', kennelijk als voorbereiding op de komst van de koning zelf. De bejaarde Zacharias wil er niet aan, waarom hij stom blijft tot Johannes' geboorte.

Dat komt ons vast bekend voor: je bidt ergens om, maar kunt dan eigenlijk niet geloven dat je gebed verhoord wordt ook. Wat God doet, is vaak boven alle verwachting.

Lucas 1:26-56

Na Zacharias wordt Maria in Nazaret opgezocht door de engel Gabriël. Zij krijgt een nog wonderbaarder boodschap te horen: ook al heeft ze geen seksueel contact met haar ondertrouwde man Jozef (dat was toen nog het normale!), toch zal ze in verwachting raken: Gods Geest zal als een schaduw over haar vallen; daarmee zal de groei van Jezus beginnen.

Waarom zo? Ik denk dat God door Jozefs uitschakeling duidelijk wil maken dat Christus' komst en onze redding helemaal een geschenk van Hem zijn.

'Mij geschiede (Latijn: fiat) naar uw woord', reageert Maria hierop. Om dit 'fiat' van haar heeft de katholieke kerk Maria hemelhoog verheven; daarin gaan wij niet mee, maar intussen heeft ze hierdoor wel een unieke plek gekregen onder Gods kinderen – iets wat de protestanten helaas grotendeels vergeten zijn. Door haar ontmoeting met de zwangere Elisabet wordt Maria gesterkt in de weg die ze moet gaan en kan ze het 'Magnificat' zingen: God is te prijzen.

Lucas 1:57-80

De engel Gabriël heeft geen loze woorden gesproken: Johannes komt ter wereld. Dat brengt Zacharias tot een uitbundige lofzang. Daarin legt hij meteen een verbinding tussen zijn kind, uit het huis Levi, en het nog ongebooren kind van Maria, uit het huis van David. Hij heeft de boodschap van de engel goed begrepen: Johannes, zijn zoon, moet het optreden van Maria's zoon voorbereiden. En dat alles zet Zacharias in het teken van Gods barmhartigheid: God wil niets liever dan mensen bevrijden uit de macht van het kwaad, de duisternis, en hen in het licht zetten van zijn vergevende liefde.

Al deze gebeurtenissen hebben de mensen toen bezig gehouden (vs.65-66), en geen wonder: het is ook prachtig te horen hoe God zijn liefde voor ons in daden omzet.

Lucas 2

Dit is misschien wel het meest bekende hoofdstuk uit de Bijbel. Het begint ermee dat God Augustus' administratiedrang inschakelt om het kind Jezus in Bètlehem geboren te laten worden. Meteen wordt die unieke geboorte door engelen rondgebazuind aan de mensen die daarvoor openstaan en beschikbaar zijn: herders in de buurt. Zij krijgen te horen: 'Voor jullie is geboren de Redder, Christus, de Heer. Het bewijs hiervoor? Het kind ligt in een kribbe, heel gewoon.' Als de herders dit met eigen ogen zien, kunnen ze hun mond niet meer houden.

Na enige tijd betalen Jozef en Maria in de tempel het vastgestelde bedrag voor een eerstgeboren zoon. Gods Zoon heeft werkelijk ons gewone, menselijke leven gedeeld, met alles wat daarbij hoort. Simeon en Anna maken het voor Jozef en Maria nog eens extra duidelijk dat hun baby werkelijk een uniek kind is. Deze bevestiging hebben ze wel nodig, want hun kind zal later heel wat vragen en zelfs verzet oproepen. Daarvan is twaalf jaar later al iets gebleken, als Jezus achterblijft in de tempel en met de schriftgeleerden in gesprek is.

Lucas 3

En dan slaat Lucas zo'n 20 jaar over. Nieuwsgierige kerkmensen hebben daar geen genoeg mee genomen; in de eerste eeuwen zijn er verschillende apocriefe verhalen bedacht over de bijzondere jeugd van Jezus. Lucas beperkt zich tot wat wij echt moeten weten. Daarom stapt hij meteen over naar het optreden van Johannes. Die heeft precies geweten wat zijn positie is: heraut zijn voor de koning die komt. Daarom roept hij zonder onderscheid z'n toehoorders op hun zonden achter zich te laten en als teken daarvan zich te laten dopen.

En opeens laat Jezus zich in het publiek zien. Zijn eerste daad is dat Hij zich laat dopen door Johannes. Daarmee bewijst Hij dat Hij zijn taak op zich wil nemen, namelijk om voor onze schulden te boeten. Vandaar dat God bij die gelegenheid zijn betrokkenheid laat merken: de Geest verschijnt als een duif en God betitelt Jezus als zijn geliefde Zoon. Hier start een fundamentele wending in de geschiedenis van de mensheid, een geschiedenis die al fout is gegaan bij de eerste mens. Vandaar dat Lucas in het geslachtsregister van Jezus Adam vermeldt.

Lucas 4:1-30

Je kunt zeggen dat in Luc.3 de officiële benoeming van Jezus is beschreven. Dan beschrijft 4:1-13 de test die Jezus heeft ondergaan om duidelijk te krijgen dat Hij zijn taak werkelijk aankan. Natuurlijk, de duivel had maar één bedoeling: Jezus onderuit halen. Maar God heeft hiervan gebruik gemaakt om aan het licht te brengen: Jezus is echt geschikt voor zijn taak.

Opmerkelijk is dat Jezus driemaal uit Deuteronomium citeert. Net als Israël in de woestijn werd ook Hij op de proef gesteld om te weten wat er in zijn hart was (Deut.8:2). We kunnen ook terugdenken aan Adam in het paradijs. Maar anders dan hij bleef Jezus staande, al verkeerde Hij bepaald niet in een paradijselijke sfeer.

Nu zijn geschiktheid gebleken is kan Jezus gaan optreden. Lucas noemt allereerst de pijnlijke episode in Nazaret, Jezus' eigen stad. Het liep slecht af. Simeon had dit al aangekondigd: Jezus' optreden zou verzet oproepen. Het begin van zijn lijdensweg, maar vergeten we niet: dit alles was ter wille van ons!

Lucas 4:31-5:11

In dit gedeelte staan een aantal wonderen. We noemen ze ook wel tekens, d.w.z. ze hebben de functie van richtingwijzer. Jezus had daarmee namelijk twee bedoelingen.

Hij gaf om zo te zeggen een visitekaartje af: 'Ik heb macht over alles, ook over de natuur. Ik kom dan ook van God vandaan en ben in zijn opdracht bezig.'

Bovendien gaf Jezus een illustratie van zijn boodschap over zijn koninkrijk; met dat koninkrijk zou een tijd aanbreken waarin het gedaan is met de gevolgen van de zonde en met de macht van de duivel.

Opmerkelijk is dat in hoofdstuk vier niet alleen bij twee duiveluitwerpingen staat dat Christus 'bestrafte' (4:35,41) maar ook bij een genezing (4:39): in ziekte en allerlei ellende is op de een of andere manier de duivel destructief bezig. Geen wonder dat Christus' volgelingen diep onder de indruk zijn van zijn optreden en daarin God herkennen (5:8-10).

Lucas 5:12-39

Telkens valt in het optreden van Jezus zijn persoonlijke aandacht op voor mensen, zijn mededogen met hen. Zo raakt Hij die melaatse met zijn hand aan; dat moet een sensatie zijn geweest voor deze onreine, uitgestoten man. Daarna richt Hij zijn blik op die vier mannen en hun verlamde vriend met hun hardnekkige toewijding; dat moet een hele opluchting zijn geweest voor hen, want Jezus had hen ook om hun brutaliteit kunnen afwijzen. Tenslotte heeft Hij oog voor Levi de tollenaar; Hij veracht hem niet om z'n bedenkelijke functie, maar komt hem tegemoet in zijn noodsituatie.

Bij dit alles blijkt telkens dat Jezus zich afhankelijk weet van zijn hemelse Vader; zo wordt in 5:16 vermeld dat Hij zich terugtrekt om in alle rust te kunnen bidden.

Door het beeld van die nieuwe lap en nieuwe wijn maakt Jezus duidelijk dat ze een nieuwe periode zien aanbreken: zijn komst betekent een beslissende stap vooruit naar de komst van zijn koninkrijk.

Lucas 6:1-26

Twee keer wordt hier verteld over een botsing tussen Jezus en de Farizeeën over de betekenis van de sabbat. Kennelijk waren de Farizeeën de rust van de sabbat gaan zien als een doel in zichzelf, met als gevolg dat de sabbatsviering een last werd. Ze waren het kwijtgeraakt dat die rust door God juist gegeven was voor het welzijn van mensen. Daarom had Jezus geen bezwaar tegen het plukken van aren op sabbat en ook niet tegen het genezen van iemand op die dag.

En dan volgt het belangrijke moment dat Jezus zijn twaalf apostelen uitkoos. Maar voordat Hij hiertoe overging bracht Hij een hele nacht in gebed door: ook Hij, of beter: juist Hij wilde zo iets belangrijks alleen doen in afhankelijkheid van zijn hemelse Vader.

Omdat Hij wist dat zijn apostelen een zware taak tegemoet gingen, richtte Hij bemoedigende woorden tot hen: ook al zouden ze op allerlei moeiten stuiten, met God aan hun kant waren ze te feliciteren. Leef je zonder God, dan ben je te beklagen ('Wee u'), ook al heb je het op dit moment geweldig, want zonder God heb je geen perspectief.

Lucas 6:27-49

Net zoals Mozes aan Israël Gods grondwet, de tien geboden, bekendmaakte, zo maakte Jezus bij deze gelegenheid zijn grondwet voor het nieuwe Israël bekend. Die grondwet gaat heel diep, want Jezus doet een beroep op ons hart: er moet bij ons liefde zijn voor de ander. Met liefde wordt niet alleen een gevoel bedoeld (in deze beperkte zin gebruiken wij de term liefde vaak), maar voor alles een hartelijke inzet. En daarbij mogen we geen selectie maken, zodat we ons alleen inzetten voor wie ons ligt. Wie ook maar als naaste op onze weg komt: we moeten die ander zo behandelen als we zelf behandeld willen worden. Daarin volgen we God na, die op dit moment gelovigen en ongelovigen laat profiteren van zijn goedheid.

Belangrijk is ook de waarschuwing om toch niet te oordelen, want hoe gauw heeft zo'n oordeel niet de functie om jezelf te profileren: hoe zwarter de ander is, des te witter ben jij. Het moet in ons leven te merken zijn dat we bij Christus horen; we moeten Hem dan ook als startpunt en oriëntatiepunt hebben.

Lucas 7:1-23

Doordrenkt als we zijn met therapeutische begrippen zijn wij misschien geneigd te denken dat die hoofdman een laag zelfbeeld heeft: 'Ik ben het niet waard...' Inderdaad kan zo'n uitspraak verraden dat iemand niet gezond in elkaar zit doordat hij zichzelf ten onrechte wegzet. Maar deze militair had haarscherp door hoe de verhoudingen in elkaar staken: hij was een heiden, een gewoon, dus beperkt mens; maar Jezus was de joodse Messias van goddelijke herkomst en met goddelijke macht. Terecht dat die militair zich als een bedelaar met lege handen opstelde. Een houding die ons trouwens allemaal past tegenover God.

Indrukwekkend hoe Jezus bij Naïn een stukje paradijs schiep: de dood moest een jongen teruggeven aan een weduwe die anders zonder uitzicht was.

Ondanks al deze wonderlijke gebeurtenissen werd Johannes, die gevangen zat, onzeker over Jezus: 'Was Hij nu wel de Messias of toch niet? Immers, het oordeel, dat Johannes had aangekondigd, bleef maar uit.' Jezus kwam niet met redematies aanzetten maar gaf een citaat uit Jesaja; dat moest afdoende zijn; zijn programma was inderdaad in eerste instantie grootse dingen vertellen en doen.

Lucas 7:24-50

Johannes de Doper was de heraut van zijn neef Jezus, de beloofde koning. Daarom hechtte Jezus eraan om zijn betekenis goed te laten uitkomen. Tegelijk prees Hij zijn toehoorders gelukkig: zij kregen meer te zien dan Johannes, namelijk de doorbaak van het koninkrijk in de persoon van Jezus. Daarom was het zaak dat zij zich aan Hem en zijn boodschap gewonnen gaven.

Maar die overgave was niet vanzelfsprekend. Dat bleek weer eens tijdens een maaltijd bij Simon de Farizeeër. Terwijl een 'zondares' Jezus hulde bewees door zijn voeten te zalven en te kussen, had Simon het nagelaten een hoffelijk gastheer te zijn. Juist voor wie zichzelf zo goed vinden, is het kennelijk moeilijk zich over te geven aan Jezus. Daarom feliciteerde Jezus die vrouw met haar overgave. Zij klampte zich aan Hem vast? Daarmee kwam zij niet bedrogen uit: vergeving, vrede kreeg zij geschonken.

Lucas 8:1-25

Vrouwen waren in Jezus' dagen, en trouwens vaker in de geschiedenis, niet in tel, maar Jezus liet zich door vrouwen dienen en gaf hen daarmee waarde.

In de bekende gelijkenis van de zaaier komt naar voren hoe weerbarstig de hoorders van het Woord vaak zijn. Hoe vaak sluiten zij zich niet voor het Woord af. Vaak zijn daar allerlei omstandigheden voor aan te wijzen en dan zijn wij gauw geneigd te spreken van verzachtende omstandigheden. Psychologisch zit daar vast veel in, maar tegelijk is waar dat je je nooit achter die omstandigheden of waar achter ook kunt verschuilen. Iedereen die het Woord te horen krijgt, blijft zelf volledig verantwoordelijk voor zijn reactie op dat Woord.

Bemoedigend is die geschiedenis over de storm die Jezus heeft gestild. Daaruit mogen we afleiden dat we ons onder alle omstandigheden veilig kunnen weten bij Christus: dwars door alles heen houdt Hij ons vast.

Lucas 8:26-56

Tijdens het schrijven van mijn korte commentaar op het begin van Lucas heb ik de verschillende tekstgedeeltes achter elkaar doorgenomen. Dan dringt het zich pas goed aan je op hoe overweldigend Jezus' optreden geweest moet zijn: de ene indrukwekkende actie na de andere.

Na de vele die al beschreven zijn, volgt nu de genezing van een man die compleet bezet werd gehouden door Satans boze geesten. Hij komt weer tot zichzelf en krijgt tegelijk een aanstelling als evangelist.

Dan die vrouw die twaalf jaar aan bloedvloeijing leed (een humoristisch detail is dat de arts Lucas ermee volstaat om te zeggen dat die vrouw niet genezen kon worden, terwijl Marcus aldus uitweidt: 'Zij had veel doorstaan van vele dokters en had al het hare daaraan ten koste gelegd en had geen baat gevonden, maar was veeleer achteruit gegaan', Marc.5:25).

Tenslotte het dochtertje van Jaïrus.

De boodschap die van deze feiten uitgaat naar de mensen van toen en nu, is: 'In Jezus heb je dus te doen met God zelf! Geloof in Hem!'

Lucas 9:1-27

Wat een veelheid aan gebeurtenissen alleen al in hoofdstuk negen: zijn begeleiding van de apostelen bleef constant zijn aandacht houden; de dreiging op de achtergrond van de kant van Herodes en andere overheden ging maar door; de claims op Hem van duizenden mensen hield haast geen moment op; en ten slotte drong het komende lijden zich telkens aan Hem op. Als je dit allemaal leest, verbaas je je erover hoe Jezus dit fysiek en psychisch heeft kunnen opbrengen.

En wat moet het Hem pijn hebben gedaan dat zijn eigen apostelen er soms nog weinig van snapten en Hem nog onvoldoende vertrouwden. Het meest aangrijpend hier is de episode met Petrus: op het ene moment komt hij met een pracht-belijdenis: 'U bent Gods Zoon.' Maar even daarna zegt hij fel: 'U moet lijden? Geen sprake van!' Dat laatste is altijd weer een moeilijk punt: volgeling van Christus zijn is lang niet in alle opzichten een feest. Integendeel, het kan je soms heel wat kosten, je menselijk geluk, je leven zelfs. Maar daar staat het eeuwige leven tegenover!

Lucas 9:28-62

Als zijn aanstaande lijden zich aan Jezus opdrong, moet dat heel zwaar voor Hem zijn geweest (dat haal ik ook uit Joh.12:24,27). Daarom was die ontmoeting op een onbekende berg (de Tabor?) zo belangrijk: het zal Jezus ontzaglijk bemoedigd hebben dat Hij met deze voornaamste vertegenwoordiger van de oudtestamentische wet (Mozes) en van de profeten (Elia) over zijn aanstaande lijden kon spreken.

Maar dan kan duidelijk zijn dat de gebeurtenissen daarna een steenkoude douche zijn geweest voor Hem: het onvermogen van zijn apostelen om die jongen te genezen, hun onderlinge ruzie over de beste posities in het koninkrijk en hun meedogenloze reactie op die onkundige Samaritanen.

Het volgen van Jezus lijkt zo makkelijk, maar het vraagt heel wat van een mens: de controle uit handen geven en zich overgeven aan Hem.

Handelingen 1

Nadat hij in 'zijn' Evangelie het optreden van Jezus heeft beschreven, vervolgt Lucas hier zijn verhaal. Wij noemen dit boek 'Handelingen van de apostelen', maar in feite gaat Lucas gewoon verder met zijn beschrijving van de handelingen van Jézus, maar nu zoals Jezus actief is vanuit de hemel en via zijn apostelen.

Bij zijn vertrek is Jezus' opdracht duidelijk: het evangelie moet uitgedragen worden 'in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde.' En dat is precies zoals het gegaan is, want dank zij Christus' bestuur vanuit de hemel hebben zijn apostelen allereerst Jeruzalem het evangelie laten horen (hoofdstuk 2-7); door de vervolging die dan tegen de gemeente losbreekt, bereikt het evangelie ook Samaria en Judea (hoofdstuk 8-12), waarna al gauw de grenzen van Palestina worden overschreden (11:19-30 en 13-28). Het boek sluit af met de woorden dat Paulus in Rome het evangelie doorgaf 'zonder dat hem iets in de weg werd gelegd' (28:31).

Dit dynamische optreden van de apostelen was alleen mogelijk doordat Christus hen zijn Geest wilde geven (1:8) en doordat Hij hen eerder ooggetuige had gemaakt van zijn leven op aarde (de voorwaarde om apostel te kunnen zijn, 1:21-22).

Door deze inzet van niemand minder dan Christus zelf heeft het evangelie ook Groningen bereikt. En nog steeds handelt Christus wereldwijd. We zijn bevoorrecht met zo'n Heer.

Handelingen 2:1-21

De apostelen hadden als mens allerlei kwaliteiten, maar ze konden hun taak alleen aan door de kracht van Christus' Geest. Daarom werd die Geest-kracht op de pinksterdag royaal aan Christus' volgelingen geschonken. Dat ging samen met een ongekend wonder: ze spraken een grote verscheidenheid aan talen, waardoor de toegestroomde mensen in hun moedertaal van Gods grote daden hoorden. Door dit wonder bewees Jezus dat Hij leeft en naast God op de troon zit; ook riep Hij hierdoor de mensen op hun redding bij Hem te zoeken; ten slotte maakte Hij duidelijk dat Hij met het evangelie de hele wereld wil bereiken. Vandaar dat dit pinksterwonder in het boek Handelingen herhaald wordt als er een volgende stap gezet wordt, de wereld in: in Samaria 8:17; bij Cornelius, 10:44-47; in Efeze, 19:6. Zonder Christus en zijn Geest zijn we als christen nergens.

Handelingen 2:22-47

We denken gauw dat het op het pinksterfeest om de Geest gaat, maar Petrus wees in zijn toespraak erop dat we in de Geest met Christus te doen hebben. Hij hoort centraal te staan in ons geloof en in ons leven. Dat hebben zijn toehoorders goed begrepen: 'Hoe kunnen wij nog gered worden, nu wij deze Jezus hebben laten kruisigen?' Petrus' antwoord hierop is zo eenvoudig als wat: ze moesten het van Jezus verwachten en zich door de doop met Hem laten verbinden; dan zouden ze vergeving ontvangen en zou de Geest ook over hen vaardig worden. Ze hoefden zich dus niet via ingewikkelde en langdurige rituelen laten inwijden in allerlei geheimen; ook hoefden ze geen lange weg te bewandelen van ascese en andere oefeningen. Ze hoefden zich alleen aan Christus vast te klampen en als bedelaars hun handen op te houden. Zo makkelijk is het evangelie, maar tegelijk: zo moeilijk, want daarmee doen we afstand van de drang onszelf te willen redden.

Die pinksterdag groeide de kleine groep volgelingen uit tot een massale gemeente, met als kenmerken: trouw aan het apostolisch onderwijs, toegewijd in het bidden en royaal tegenover wie hulp nodig hadden, en dat alles gedrenkt in vreugde. Is dat ook het beeld van onze gemeente?

Handelingen 3

Dat Petrus en Johannes naar de tempel gingen voor het middaggebed, was niet alleen omdat ze daar toehoorders konden vinden. In de begintijd sloten de christenen aan bij wat ze tot dan toe als gelovigen gewoon waren. Zo bleef ook Luther aanvankelijk preken in zijn monnikspij en hield hij allerlei rooms-katholieke gebruiken aan. Reformatie is altijd wat anders dan revolutie. Het is waar, het doet radicaler aan om ineens en compleet met het oude te breken. Maar daarmee stoot je mensen af die meer tijd nodig hebben. Gelukkig gunt God ons een groeiproces. Natuurlijk mag dat nooit een smoes zijn om keuzes te ontwijken en slapheid goed te praten.

In de tempel genazen ze met een beroep op Jezus een verlamde. Daarmee bewezen ze die ene persoon een geweldige dienst. Tegelijk gaven ze daarmee aan dat de vermoorde Jezus weer leefde en zich op aarde liet gelden. Ook gaven ze een voorproef waar het in Christus' plannen uiteindelijk op uitdraait: een nieuwe wereld waarin geen dood en verderf meer voorkomt. In zijn toespraak lichtte Petrus dit alles uitgebreid toe. Er kon zo geen misverstand over bestaan: zijn toehoorders moesten bij Christus vergeving zoeken; dan zouden zij, net als die genezen man, gezegend worden. Deze oproep is niet veranderd: zoek uw houvast bij Christus en vind zo het leven!

Handelingen 4:1-22

Ondanks alle eenheid en liefde was ook toen het kerkelijk leven allerm minst paradisijselijk. Er waren dreigingen van binnenuit, blijkt uit Hand.5a en 6a, en er waren dreigingen van buitenaf, blijkt uit dit hoofdstuk. Hoe enthousiast de meeste mensen ook waren over het optreden van Petrus en Johannes, de joodse leiders voelden zich ongemakkelijk. Met de terechtstelling van Jezus meenden ze van Hem af te zijn, en nu werden in de naam van diezelfde Jezus toespraken gehouden, tot op het tempelplein; ook werden in zijn naam mensen gedoopt en genezen. Dat moest afgelopen zijn. Ze zouden die plattelonders eens flink intimideren; dan zouden ze wel voorgoed in hun schulp kruipen. Maar ze kregen te doen met de kracht van Jezus' Geest. Want in plaats dat deze Galileeërs zich lieten overdonderen door de hoge heren, droegen ze enthousiast de boodschap uit van redding door hun Heer. Jezus had hen dat al aangekondigd: 'Als jullie voorgeleid worden, vraag je dan niet bezorgd af hoe je moet spreken. Het wordt je ingegeven' (Mat.10:18-20).

Overigens gaf God hiermee gehoor aan het gebed van zijn Zoon op Golgota: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen.' Bij deze gelegenheid kregen de leiders een herkansing om zich alsnog door Jezus te laten zeggen. Maar ze weigerden zich gewonnen te geven en zetten de apostelen onder druk om voortaan hun mond te houden. Voor niets, want alleen al die genezen man was een tastbare reclame voor de kern van de apostolische boodschap dat Jezus leeft.

Handelingen 4:23-37

Vrijgelaten realiseerden Petrus en Johannes zich dat ze niet door hun eigen welsprekendheid de dans waren ontsprongen. Samen met de gemeente richtten ze zich in gebed tot God. Bij Hem zochten ze bescherming tegen de krachten die zo dreigend op hen afkwamen. Ook vroegen ze Hem om hulp, zodat ze het aandurfden om door te gaan met het uitdragen van de boodschap. In antwoord op hun gebed liet God hun plaats van samenkomst trillen en hen volschieten met de Geest. Daardoor geruggesteund gingen ze onverdroten door.

En dan volgt een tekening van de eerste gemeente die ons met weemoed vervult: wat een eendracht, wat een vergaande onderlinge hulp, wat een werfkracht. Dat is ook zo. Maar blijkens het vervolg valt er meer te zeggen. Intussen maakt dit bijbelgedeelte duidelijk waar het geheim ligt van effectieve gemeenteopbouw. Dat geheim vinden we niet allereerst in bepaalde modellen, vormen, acties. Wat in dit gedeelte naar voren komt, is: gebed, dus: je afhankelijk weten van God, maar ook: invloed van de Geest, warmlopen voor het evangelie, hart hebben voor elkaar. Daar hoort elke inzet voor gemeenteopbouw mee te beginnen.

Handelingen 5:1-16

De paradisijselijke sfeer in de gemeente, getekend in het slot van hoofdstuk 4, wordt door het optreden van Ananias en Saffira verstoord. Ze hadden een stuk land verkocht, maar anders dan iemand als Barnabas (4:37) volstonden ze ermee een déél van de opbrengst ter beschikking van de armen te stellen. Dat was hun goed recht, blijkt uit Petrus' reactie. Maar ze deden net alsof ze de héle opbrengst afstonden. Daarmee maakten ze voor de mensen wel goede sier, maar bedrogen ze God en zijn Geest. Het gevolg was fataal: beiden stierven ze. Hard? Inderdaad, maar de zonde was ook erg. En God wilde eens voor altijd duidelijk maken dat Hij ontrouw aan Hem hoog opneemt. We zijn dus gewaarschuwd. Doordat nu Gods reactie meestal uitblijft, kunnen we denken dat het met Gods straf wel losloopt. Het verhaal over Ananias en Saffira bindt ons op het hart: we moeten goed weten hoe wij ons in de gemeente en tegenover God opstellen: we zondigen nooit goedkoop; eens vindt de confrontatie met God plaats, onontwikkbaar.

Doordat God zo duidelijk de grenzen van de kerk had aangegeven, hielden de apostelen de ruimte voor hun helende en missionaire werk, met alle werfkracht van dien. Trouw zijn aan wat God opdraagt of ook verbiedt, lijkt tactisch niet aantrekkelijk, maar blijkt uiteindelijk dienstbaar aan gemeenteopbouw.

Handelingen 5:17-42

De invloed van de apostelen werd de leiders te gortig. Ze besloten drastisch in te grijpen. Maar God zorgde ervoor dat de apostelen ongehinderd de gevangenis uit konden en hun missionaire werk konden voortzetten. In plaats dat de leiders hierdoor tot bezinning kwamen, lieten ze de apostelen ophalen om zich te verantwoorden. Die hadden één onweerlegbaar tegenargument: 'Men moet God meer gehoorzamen dan de mensen'; bovendien: ze konden niet om het feit heen dat Jezus leefde.

Goede raad was duur, te meer omdat de massa kennelijk op de hand was van de apostelen. Gamaliël, Paulus' leermeester, kwam met een advies: 'We moeten gewoon afwachten. Deze Jezus-beweging was òf een mensenzaak en zou dan vanzelf een keer verlopen; òf die was Gods zaak en dan konden en mochten ze die niet vernietigen.' Ogenschijnlijk heel wijs, maar daarmee weigerde de Gamaliël kleur te bekennen. De andere leiders gingen hierin mee, maar in feite kozen ze toch, want ze lieten de apostelen geselen en legden hun een spreekverbod op.

En de apostelen? In plaats dat ze gedeprimeerd waren door deze tegenslag, waren ze vol vreugde, want ze vonden het een voorrecht dat ze voor Jezus hadden mogen lijden; ook voelden ze zich gesterkt om gewoon door te gaan: hun hart was zo vol van het evangelie dat hun mond er wel van over móest lopen.

Handelingen 6:1-7:16

We zijn gauw wat schrikkerig als er ruzie in de kerk ontstaat en al helemaal als de kerk door leidende personen uit de samenleving vijandig behandeld wordt. Uit dit hoofdstuk blijkt dat we daar niet vreemd van moeten opkijken. Vanaf het begin heeft de kerk hiermee te maken gehad.

Allereerst wordt verteld dat er onlust ontstond omdat de weduwen uit de Griekstalige groep bij de dagelijkse ondersteuning achtergesteld werden. Bedoeld zal zijn dat zij te weinig ingeschakeld werden bij het diaconale werk. Door toedoen van de (vooral Arameestalige) apostelen werden toen zeven Griekstalige mannen aangesteld die het evenwicht in de leiding moesten herstellen. Deze zeven waren dan ook niet de eerste diakenen (zoals vaak wordt gedacht); ze traden vooral als predikers op maar moesten kennelijk er ook voor zorgen dat de Griekstalige weduwen ingeschakeld werden. Van dit eerste kerkelijke conflict valt dus veel te leren: leiders moeten delegeren en ze moeten rekening houden met de verschillende groepen in de kerk.

Stefanus, een van de zeven, preekte zo aanstekelijk dat de joodse leiders hem als een gevaar begonnen te zien. Ze flansten een valse aanklacht in elkaar en daagden hem voor de Sanhedrin. Dat gaf hem de mogelijkheid de leiders nog één keer te confronteren met Gods liefde door Christus, zoals die in het Oude Testament al zichtbaar was geworden. Zo is God: Hij zet altijd alles op alles om mensen met het evangelie te bereiken. Hoe reageren we daarop?

Handelingen 7:17-43

Stefanus verhaalde hoe veel voorrechten God telkens weer aan zijn volk heeft gegeven. Daardoor werd hun structurele ondankbaarheid tegenover God extra pijnlijk. Neem nou Israël uit Mozes' tijd. Wat hadden ze veel van God gekregen, maar wat was typerend aan hen: hun koppigheid. Hoeveel moeite had God niet moeten doen om ze achter Mozes aan te krijgen. En toen ze eenmaal in de woestijn waren, barstten ze telkens in gejammer en gemopper uit. In Kanaän aangekomen gaven ze zich telkens af met afgoden en weigerden ze te luisteren naar de waarschuwingen van de profeten. Dat is kennelijk een zwak punt bij Gods kinderen: dat ze te weinig oog hebben voor wat God hun allemaal geeft. We hebben vaak zo onze eigen wensenlijst en als God daaraan niet voldoet, hebben we niks meer met Hem, hoe veel liefde Hij ons ook bewijst. Het is goed telkens kritisch naar onszelf te kijken, hoe wij omgaan met Gods geschenken aan ons.

Handelingen 7:44-8:3

Stefanus sloot zijn historische verhaal af met de toepassing: 'In feite zijn jullie geen haar beter dan jullie voorouders.' In plaats dat ze toen stil vielen en kritisch naar zichzelf gingen kijken, barstten ze in haat tegen Stefanus uit. Te midden van de chaos van hun reacties gunde God Stefanus een blik in de open hemel. Daar zag hij God zitten, terwijl Jezus aan zijn rechterhand stond - niet: zat, dus klaar om op te treden. Hardop sprak Stefanus uit wat hij zag, vs.56. Daarmee greep hij terug op wat Jezus tijdens zijn proces zei: 'Vanaf nu zal de Mensenzoon gezeten zijn aan de rechterhand van de Almachtige' (Luc.22:69). In feite zei Stefanus tegen z'n toehoorders: 'Toen hebben jullie Jezus niet willen geloven, maar nu zie ik Hem in de hemel zoals Hij heeft aangekondigd.'

Via Stefanus' woorden strekte God nog eenmaal zijn armen naar hen uit, gedachtig aan het gebed van zijn Zoon: 'Vader, vergeef het hun, ze weten niet wat ze doen.' Daarmee rekenend gaf God hen bij deze gelegenheid nog eens een kans. Maar ze weigerden zijn uitgestoken hand te grijpen en stenigden Stefanus. Stervend sprak Stefanus zijn meester nog eens na: 'Reken hun deze zonde niet aan.' Ook naar dit gebed heeft God geluisterd, want een van de deelnemers, een zekere Saulus, die op de mantels paste, werd een belangrijk apostel van Jezus. Zo is God: hoe koppig mensen zich ook tegen Hem afzetten, Hij kan langs ongedachte wegen hun hart bereiken.

Handelingen 8:4-40

Na Stefanus' terechtstelling barstte er een vervolging los tegen de gemeente, waardoor de gelovigen overal heen zwierven. De zaak van Jezus van Nazaret leek op niets uit te lopen. Maar zo groot is Christus' macht (om met art.13 van de Ned. Geloofsbelijdenis te spreken) dat Hij in staat is zijn werk zeer goed en rechtvaardig te beschikken, ook al handelen de duivelen en de goddelozen onrechtvaardig. Want wat gebeurde er? Juist doordat de gelovigen overal verspreid werden, werd ook het evangelie van Christus overal doorgegeven. Zo bleek het evangelie aan te slaan in Samaria. Een geweldig wonder. Allereerst omdat Samaritanen erg negatief tegenover joden stonden. Bovendien hadden ze lang in de ban geleefd van een magiër. Maar Christus' Geest wist de harten te bereiken, terwijl de magiër onschadelijk werd gemaakt. Daarnaast werd het evangelie door Filippus (een collega van Stefanus) verteld aan een Ethiopische minister, die van een verblijf in Jeruzalem naar zijn land terugkeerde. Hij was erg geïnteresseerd in het Oude Testament, maar om z'n handicap (hij was een eunuch) had hij geen toegang gekregen in de tempelvoorhof (Deut.23:1).

Uitgerekend deze ontmande werd gedoopt, waarmee een profetie uit Jes.56:3-5 werd vervuld, want hij hoorde zonder enige beperking bij Christus. Geen wonder dat de man na zijn doop z'n weg naar huis vol vreugde vervolgde. Wat heb je nog meer te wensen als je helemaal aanvaard bent door Gods Zoon, onze Heer Jezus Christus?

Jakobus 1

Jakobus, een broer van Jezus, schreef deze brief aan 'de twaalf stammen in de diaspora' (vs.1). Daarmee doelde hij op de joden-christenen die uit Jeruzalem en Judea gevlucht waren naar Samaria en Syrië (Hand.8:1; 11:19); dat was na de dood van Stefanus en in reactie op de vervolging die hierna losbarstte. Berooid als ze waren hadden ze het niet makkelijk; ook hadden ze te maken met rijke volksgenoten, die hen vaak slecht behandelden. Met z'n brief wil Jakobus z'n lezers daarom een hart onder de riem te steken. Maar hij is ook kritisch, want het christelijk geloof blijkt onvoldoende een stempel te zetten op hun gedrag. Jakobus' brief heeft hierdoor een praktische inhoud.

Hij begint met de opmerkelijke uitspraak: 'Het moet u tot grote blijdschap stemmen als u allerlei beproevingen ondergaat.' Als we dit tegenwoordig van een pastor te horen zouden krijgen, zouden we vast steigeren. Toch is het goed het van de apostel aan te nemen dat moeiten vormend kunnen zijn. Maar dan is het wel nodig dat we die moeiten in ons gebed aan God voorleggen. Dan begrijpen we ook dat God ons beproeft om ons verder te brengen. Dat betekent meteen dat verleidingen niet van God komen, want die zijn altijd destructief. Hoofdstuk 1 sluit af met een hoofdthema van de brief: ons geloof in Christus moet een tastbaar effect krijgen op ons gedrag.

Jakobus 2:1-13

Ons geloof moet zichtbaar worden in ons gedrag. Daarvan geeft Jakobus een heel treffend voorbeeld: het kan zomaar voorkomen dat je bij een rijke in het gevele wilt komen en dat je een arme negeert, tot in het kerkgebouw toe. Dat acht de apostel onbestaanbaar. Allereerst omdat God er niet van houdt dat we op het uiterlijk afgaan. Bovendien vergeten z'n lezers dan dat ze door hun voortrekken van de rijken soms heulen met de vijand, want de heren die ze naar de ogen kijken zijn soms uitgerekend de mensen die zich ten koste van hen laten gelden. 'Trappen naar beneden en likken naar boven' heet dat tegenwoordig; zo hoor je niet met elkaar om te gaan. Waar God wel van houdt, is: barmhartig zijn; daardoor komen mensen en verhoudingen tot bloei.

Jakobus 2:14-26

Geloof en handelen horen hand in hand te gaan (vs.22). Soms zien bijbellezers op dit punt een tegenstelling tussen Jakobus en Paulus. Immers, Paulus zegt in Rom.3:28: 'Een mens wordt vrijgesproken door te geloven en niet door de wet na te leven'; als voorbeeld haalt Paulus Abraham aan: God heeft hem niet op grond van zijn daden maar door zijn geloof rechtvaardig verklaard (Rom.4:2-5). Jakobus zegt het anders: 'Geloof zonder daden is nutteloos' (vs.20); volgens hem bewijst Abraham het dat iemand rechtvaardig wordt verklaard om wat hij doet en niet alleen om zijn geloof' (vs.24).

Bij nader inzien is hun tegenstrijdigheid maar schijn: Paulus benadrukt dat wij niet gered worden door onze prestaties maar door ons geloof. Jakobus benadrukt dat het geloof dat ons redt, wel een levend geloof moet zijn; het moet ook uit ons gedrag blijken dat we geloven. Ons geloof moet niet alleen een zaak van ons hoofd of onze mond zijn, maar van ons hart en onze handen. Anders gezegd: Jakobus zingt de lof op de vrucht van de Geest, waar trouwens ook Paulus enthousiast over is, Gal.5:22. Dus één boodschap, maar een verschillend accent.

Jakobus 3

Uit dit hoofdstuk blijkt dat het onder de eerste christenen bepaald niet harmonieus toeging. Dat idee heb je gauw: 'Toen, in het begin, was het allemaal paradijselijk in de kerk. Er was alleen maar liefde voor Christus en voor elkaar.' Nee dus: er was sprake van betweterigheid, kwaadsprekerij, jaloezie, egoïsme. In beeldende taal waarschuwt Jakobus voor de destructieve macht van de tong. We zeggen wel eens 'schelden doet geen zeer', maar zo iemand heeft nog niks begrepen van een ander Nederlands gezegde: 'kwade tongen snijden scherper dan zwaarden'. Hoe vaak komt het niet voor dat mensen in de kreukels raken door vernietigende uitspraken die over hen zijn gedaan, misschien zelfs al in hun jeugd. Vandaar dat Jakobus ons aanspoort onze tong in toom te houden. Daar hoort ook bij dat we ons best moeten doen om ons te realiseren: 'Wat voor onbedoeld effect hebben mijn woorden misschien op de ander?' Daarnaast spoort Jakobus aan tot wijze zachtmoedigheid, met als slotuitspraak: 'waar in vrede wordt gezaaid, brengt gerechtigheid haar vruchten voort.'

Jakobus 4

Soms komt misschien wel eens de gedachte bij ons op: 'Wat een vrede zou er heersen in de kerken als er geen (liturgische) veranderingen meer plaatsvonden.' Een ijdele gedachte, want al door de eerste christenen werd er fiks geruzied. Als oorzaak daarvoor wijst Jakobus niet op allerlei uiterlijke zaken maar op het innerlijk van z'n lezers. Gedoe in de kerk begint in ons hart. En vrede in de kerk begint met gehoorzaamheid aan de opdracht: 'Nader tot God, verneder u voor de Heer' (vs.8,10).

Ook kwaadsprekerij - een bekende protestantse hobby voor bij de koffie na de kerkdienst - was in de eerste tijd al aanwezig. Daartegen is één recept: het besef dat alleen God als rechter het oordeel toekomt.

Dit hoofdstuk eindigt met de bekende 'Jacobitische voorwaarde' 'Deo volente' (D.V.): 'als de Heer het wil'. Daarmee bestrijdt Jakobus alle hoogmoed van mensen die denken dat zij de controle hebben over hun leven en plannen. Onzinnig, want hoe kwetsbaar zijn we niet. We moeten daarom altijd bedenken dat we over de hele linie altijd afhankelijk zijn van God. We leven en handelen bij zijn gratie.

Jakobus 5

Dit hoofdstuk begint met een fel anti-kapitalistische aanklacht van de 'dikke' (vermoedelijk joodse) boeren uit die tijd, die zich verrijkten ten koste van hun joods-christelijke werknemers. Ze gaan hun ondergang tegemoet: 'U hebt uzelf vetgemest voor de slachttijd'. Mogelijk wordt hier bedoeld op de ondergang van het joodse land rond het jaar 70. Een bemoedigend bijbelgedeelte voor alle mensen die ook nu nog te lijden hebben onder wreed kapitalisme: God neemt dat hoog op.

Maar Jakobus vervolgt meteen met een anti-revolutionaire aansporing van de slachtoffers. Ze mogen niet het recht in eigen hand nemen, want ze moeten geduldig wachten op Christus ingrijpen bij zijn terugkeer. Dat valt niet mee, want we willen het geluk graag hier en nu, en het liefst helemaal. Jakobus leert ons accepteren dat het complete geluk pas komt bij Christus' terugkeer.

De brief sluit af met een passage over het gebed. Er wordt vaak getwist over de precieze betekenis en reikwijdte van dit bijbelgedeelte. Maar zoveel kan duidelijk zijn: in situaties van ziekte of van zonde moeten we de waarde van het gebed niet onderschatten; God kan ons vragen heel verrassend verhooren, zodat iemand toch weer beter wordt of toch tot inkeer komt. Geen wonder, we hebben in Christus immers te doen met Hem die over alle macht beschikt in de hemel en op de aarde.

1 Petrus 1

Vanuit Babylon (5:13) schrijft Petrus aan de christenen in Klein-Azië. Hij begint ermee God te prijzen omdat Hij een pracht-erfenis voor ons bestemd heeft: de 'zaligheid', de redding die bij Christus' terugkeer een feit zal zijn. Daarom kan ons geloof in Christus samengaan met onuitsprekelijke vreugde: niet het verdriet over allerlei ellende heeft het laatste woord in de geschiedenis, maar Christus en de redding die Hij brengt. De profeten van het O.T. hebben daarvan al iets aangevoeld, ook al begrepen ze de reikwijdte van hun aankondigingen vaak niet. Om deze grootse toekomst hebben we alle reden om ons heilig te gedragen, als mensen die horen bij Christus en die door Hem voor een hoge prijs gekocht zijn. Dat betekent concreet: liefde voor elkaar. Het onvergankelijke zaad, Gods Woord, moet zo in ons leven tot bloei komen.

1 Petrus 2

Als christen hebben we niet alleen een eigen kijk op de dingen; als het goed is houden we er ook een heel eigen gedrag op na: het moet te merken zijn dat we bij Christus horen. Daarom spoort Petrus ons aan dat we ons als levende stenen voegen in het bouwwerk waarvan Christus de hoeksteen is. Tegelijk waarschuwt hij ervoor dat Christus voor ongelovigen fungeert als de steen waarover zij struikelen. Maar gelovigen hebben recht op unieke titels: ze zijn een koninklijk priesterschap, een heilige natie - woorden ontleend aan Ex.19:6. Maar adeldom verplicht: ons gedrag moet bij onze titels passen en zo een wervend effect hebben op onze omgeving. Daarbij hoort dat we voor ons christelijk gedrag desnoods lijden over hebben; we zijn immers volgelingen van Christus, en Hij had letterlijk alles over om zijn Vader trouw te blijven.

1 Petrus 3

Ook in het huwelijk moet het te merken zijn dat christenen zich door hun geloof laten leiden. Zo spoort Petrus vrouwen aan hun man niet te behagen door een modepop te zijn maar door hun christelijke instelling. Omgekeerd moeten mannen zich bewust zijn van de kwetsbaarheid én de waarde van hun vrouw. Vrouw-onvriendelijkheid heeft een blokkerende invloed op je leven met God. En dan verbreedt Petrus zijn aansporingen weer: heb onderlinge liefde, kom voor je band met Christus uit, accepteer eventuele moeiten als gevolg van je christen-zijn - zoals ook Christus zijn lijden aanvaard heeft.

Daaraan verbindt Petrus een passage over Christus' prediking aan 'de geesten in de gevangenis' (vs.19-20). Die uitdrukking wordt verschillend uitgelegd:

- Overleden gelovigen uit o.a. Noachs tijd die opgesloten zaten in het voorportaal van de hel. Volgens rooms-katholieken zou Christus na zijn sterven hun de boodschap van de bevrijding hebben gebracht.
- Heidenen uit die tijd, die immers gevangen zaten in de duisternis van het ongelof. Dan slaan deze verzen op Christus' prediking via de apostelen. In Noachs tijd hadden de heidenen geen gehoor gegeven aan Noachs prediking, maar Christus' prediking via de apostelen had gelukkig wel effect.
- Afvallige engelen die bijv. in Noachs tijd destructief bezig zijn geweest en voorlopig al opgesloten waren (verg. 2 Petr.2:4-5). Dan kun je deze verzen zo lezen dat Christus' gang naar de hemel deze gevangen engelen duidelijk maakte dat Hij Heer is van alles en iedereen.

Hoe je het ook uitlegt, er is duidelijk alleen redding bij de levende Christus met zijn woord.

1 Petrus 4

Christus' lijden moet ons aansporen zelfs het geschamper van niet-christenen ervoor over te hebben om te vechten tegen de zonde en gericht te zijn op wat God wil. En mochten we om ons christen-zijn moeiten ondervinden, dan moeten we daar niet verbaasd of geschrokken van opkijken: eigenlijk is dat te verwachten, alleen al als je bedenkt hoe Christus zelf ontvangen is. In zekere zin is het dan ook een vóórrecht dat we om onze band met Christus lijden, zoals Hij dat ook heeft ondervonden. Laten we ons daarbij toevertrouwen aan God, want als onze Schepper en Vader helpt Hij ons door het lijden heen.

1 Petrus 5

Petrus begint hier met een tekst die aangehaald wordt in het bevestigingsformulier voor ambtsdraggers, met als kern: 'Wees goede onderherders van de hoofd-herder Christus!' Daarna spoort Petrus de gelovigen aan nederig te zijn. Daarmee bedoelt hij niet dat we onszelf de grond moeten instampen. We moeten onze plaats beseffen tegenover de heilige en almachtige God. Parmantigheid als zouden wezelf god zijn, is belachelijk; we moeten, juist omgekeerd, ons realiseren dat we schuldig en nietig zijn.

Ook moeten we ons in zijn bestuur van ons leven schikken. Dat gaat samen met geborgenheid, want dezelfde God die boven ons uit torent, zorgt voor ons in onze moeiten. Dat kan moed geven, ook als we pijnlijk ondervinden hoe de duivel z'n uiterste best doet mensen onderuit te halen. Maar God zij dank is het einde overwinning, volmaaktheid. Wie bij Christus hoort, kent daarom vrede.

2 Petrus 1

Blijkens 3:1-2 is dit een vervolg op 1 Petrus. Dus is ook deze brief oorspronkelijk vanuit Babylon geschreven aan christenen in Klein-Azië. Petrus maakt zich zorgen: er lopen zoveel dwaalleraars rond, dat de christenen daardoor het goede spoor bijster zouden kunnen raken. Dat wil hij tegengaan. Hij herinnert allereerst eraan hoe bevoorrecht we zijn door ons geloof in Christus. Naar Gods belofte krijgen we deel aan de goddelijke natuur (vs.4). Met deze opmerkelijke uitspraak bedoelt Petrus dat we het eeuwige leven krijgen. Gezien die toekomst moeten we hier en nu al vruchten laten zien van ons geloof. Dat geloof heeft overigens een stevig fundament, aldus Petrus: met twee andere apostelen is hij er getuige van geweest dat God op een berg Jezus als de Christus heeft aangewezen. Trouwens ook de oudtestamentische boodschap is niet door mensen uit de duim gezogen: ze hebben gesproken namens God en zijn gedreven door zijn Geest. Daarom is heel de Bijbel een lamp die het duister verdrijft.

2 Petrus 2

Ondanks de stevig-gefundeerde boodschap van het evangelie (zie hoofdstuk 1) zijn er de eeuwen door dwaalleraars geweest. Ook in Petrus' tijd laten zij van zich horen. En zoals altijd zijn ook in hun geval leer en leven met elkaar vervlochten: ze doen afbreuk aan de leer over Christus, maar tegelijk kiezen ze voor een leven dat spot met Gods geboden. Tegenwoordig zijn we heel terughoudend in onze veroordeling daarvan. Maar Petrus gebruikt sterke typering: redeloze wezens (vs.12), schandvlekken (vs.13), bronnen zonder water (vs.17), slaven van het verderf (vs.19), die zich met allerlei ranzigheid bezighouden. Al zappend op tv komen we daar zo vaak mee in aanraking, dat we de verontwaardiging daarover misschien wat kwijtraken. Maar Petrus waarschuwt: zoals in de loop van de geschiedenis goddelozen telkens gestraft zijn, zo zullen ook de goddelozen van nu tenslotte niet vrijuit gaan.

2 Petrus 3

God neemt de afwijzing van Christus hoog op? Goddeloze ranzigheid wordt eens afgestraft? Juist die boodschap vond in Petrus' tijd en vindt in onze tijd geen gehoor meer: 'Kom nou, de geschiedenis gaat onafgebroken door. We kunnen doen en laten wat we willen! Volgens jullie komt Christus terug om te oordelen? Dat zeggen jullie al 2000 jaar.' Wacht even, zegt Petrus: in Noachs tijd dachten de mensen ook dat het wel zou loslopen. Maar toen kwam dan toch de zondvloed. Zo is nu het wachten op de grote eindbrand. Inderdaad wachten we al 2000 jaar, maar wat is 1000 jaar voor God?! Dus vergis je niet: die eindafrekening komt. Dat God die heeft opgeschort, is alleen omdat Hij ons nog de kans wil geven tot inkeer te komen. Want God ziet het liefste dat mensen zich aan Hem gewonnen geven. Maar op een gegeven moment is die eindbrand er. Daarop moeten wij ons hier en nu voorbereiden door gericht op God te leven; dan zullen we straks de nieuwe wereld persoonlijk meemaken. Er staat dus veel op het spel. Daarom moeten we ons niet van de wijs laten brengen door dwaalgeesten.

1 Johannes 1:1-2:11

Aan het einde van zijn leven, toen hij in Efeze woonde, richtte de apostel Johannes zich nog eenmaal tot de gelovigen in Klein-Azië. Een tijdje terug waren uit hun midden mensen vertrokken die er afwijkende ideeën op nahielden. Ze stonden negatief tegenover de geschapen wereld en konden het daarom niet aanvaarden dat Gods Zoon een echt mens was geworden (zie vooral 4:2-3). Zich daartegen afzettend begint Johannes z'n brief heel nadrukkelijk met: 'Wat wij gehoord hebben, wat onze eigen ogen gezien hebben, wat onze handen hebben aangeraakt, dat verkondigen wij' (1:1).

Zoals altijd stond ook deze dwaling niet op zichzelf. Met dat ze afbreuk deden aan de betekenis van Christus, verloren ze ook het zicht op de invloed van de zonde. Volgens hen konden gelovigen zonde-loos leven: een gevaarlijke opvatting, want dan gebeurt het zomaar dat de zonde juist veel vat op je krijgt. Dit betekent niet dat Johannes pessimisme bepleit, wel nuchterheid: altijd blijven we last houden van de zonde. Tegelijk wijst de apostel op het perspectief: we kunnen met onze vraag om vergeving terecht bij de Vader, bij Christus, onze pleitbezorger. Maar wie verbonden leeft met Christus, het licht voor de wereld, zal zelf ook in het licht leven. Hij is gehoorzaam aan de geboden en geeft liefde.

1 Johannes 2:12-27

Johannes spoort z'n lezers aan God toegewijd te zijn en zich niet door het slechte in de wereld op sleep-touw te laten nemen. Hij realiseert zich dat ze het daarbij niet makkelijk zullen hebben, alleen al door het optreden van dwaalleraars. Hij betitelt die mensen hier als 'antichrist'. Een scherpe typering uit de mond van de apostel die verderop zo uitvoerig over de liefde schrijft. Daar kunnen wij wat van leren. Terecht letten we tegenwoordig vóór alles op wat ons met andere christenen verbindt. Maar er zijn situaties dat je het niet mag verbloemen dat er een onoverbrugbare kloof gaapt tussen gelovigen.

Om te kunnen onderscheiden tussen waarheid en leugen zijn wij niet afhankelijk van deskundigen of geestelijken. Nee, zegt Johannes, jullie allemaal zijn door Christus' Geest gezalfd en zijn daardoor ter-zakekundig inzake de waarheid. Dus moeten we ons door niemand wat wijs te laten maken. Intussen moeten we nooit vergeten dat het geheim van onze weerbaarheid tegenover de leugen, de duisternis ligt in onze verbondenheid met Christus.

1 Johannes 2:28-3:10

Om z'n lezers ermee te helpen trouw te blijven, wijst Johannes met nadruk op hun unieke positie: dank zij Gods liefde zijn ze kinderen van God. Maar dan moeten ze ook in overeenstemming met hun positie leven, toegewijd aan Hem. En dan volgen die opmerkelijke woorden: 'Ieder die in Christus blijft, zondigt niet' (3:6). Kiest Johannes daarmee de kant van de dwaalleraars die hij in 1:8-10 zo scherp afwees? Hij bedoelt hiermee wat anders dan zij: wie verbonden is met Christus leeft niet in zonde, kiést daar niet voor. Natuurlijk, nooit lukt het een gelovige zich vrij te houden van de zonde, maar hij leeft niet in opstand tegen God. In Johannes' brief heeft de term 'zondigen' dus twee verschillende betekenissen; vroeger gebruikten we daarvoor deze uitdrukkingen:

- Liggen in zonde: dan ben je in het spraakgebruik van onze bijbelvertaling een echte zondaar, een volgeling van de duivel; dan leef je in de duisternis, hoeveel goede kanten je ook mag hebben. Je kunt daarvoor kiezen vanuit de gedachte dat de mogelijkheid tot vergeving je alle ruimte geeft er maar op los te zondigen; nee, zegt Johannes, wie dat doet, stapt in feite bij Christus vandaan.

- Vallen in zonde: dan ben je in het bijbels spraakgebruik nog geen zondaar, maar blijf je volgeling van Christus; dan leef je in het licht, hoeveel fouten je ook hebt en doet. De serieuze gelovige moet zich dus niet onzeker laten maken door de zonde, want wie 'valt in zonde' is daarmee de verbinding met Christus nog niet kwijt en kan voor vergeving bij Hem terecht.

1 Johannes 3:11-24

Hier schrijft Johannes uitvoerig over de noodzaak om de naaste in de gemeente lief te hebben. Die opdracht geeft hij in een situatie dat loyaliteit aan medechristenen allerlei problemen kan oproepen. Hij maakt er immers melding van dat de wereld-zonder-Christus de volgelingen van Christus haat. In zo'n situatie kun je toch beter je mede-christenen op een afstand houden, zelfs als die in de problemen zitten; in onze termen gesproken: je houdt je christelijk geloof beperkt tot je binnenkamer. Daarmee voorkom je een hoop gezeur van je niet-gelovige omgeving. Zo'n opstelling kan niet, verklaart Johannes. Nu je gedragen wordt door de liefde van God is het vanzelfsprekend dat je ook je mede-christenen je liefde toont, desnoods door je leven voor hen te geven. We zijn toch navolgers van Christus?! Hij heeft zijn leven voor de ander gegeven. Dan kunnen wij niet achterblijven. En gelukkig wil God met zijn Geest in ons werken zodat we ook in stáát zijn tot deze daadwerkelijke liefde.

1 Johannes 4

Christenen moeten niet naïef in de wereld staan. Het kan gebeuren dat je in eerste instantie diep onder de indruk bent van de gelovigheid van iemand, terwijl je later ontdekt dat diezelfde persoon er absoluut foute ideeën op nahoudt. Natuurlijk, we hoeven ons niet druk te maken over elk afwijkend idee. Maar soms ondergraven zogenaamd vrome mensen met hun ideeën de kern van het evangelie; zulke mensen kunnen buitengewoon sympathiek aandoen terwijl ze in feite antichrist zijn. Het is erg lastig voor ons in confrontatie met mensen zo zwart-wit tussen leugen en waarheid te onderscheiden. Toch is het noodzakelijk in onze contacten met gelovigen er alert op te zijn of we al of niet gestimuleerd worden in onze verbondenheid met God. Want daar draait het om.

In dat verband gebruikt Johannes de uitdrukking: 'God is liefde'. Daarop is vaak gereageerd: 'Als God liefde is, waarom gebeurt er dan zoveel verschrikkelijks?' Die vraag is nooit afdoende te beantwoorden, want Gods bestuur is vaak ondoorgrondelijk; bovendien hebben de zonde van de mens en de haat van Satan daarin ook een plaats. Intussen wordt hier duidelijk hoe we zicht krijgen op Gods liefde: door naar Christus te kijken. Hij heeft met zijn plaatsvervangend lijden Gods liefde tastbaar gemaakt. Als we ons door deze goddelijke liefde-door-Christus gedragen weten, kijken we niet meer angstig naar Gods eindoordeel over ons. Integendeel, zijn liefde voor ons stimuleert ons tot liefde voor Hem. Maar daar hoort weer bij: onze liefde voor onze mede-gelovigen.

1 Johannes 5

Nog eens benadrukt Johannes dat we de mens Jezus als Gods Zoon moeten erkennen en dat we God en elkaar moeten liefhebben. Vervolgens wijst hij erop dat Jezus' leven op aarde bepaald is door water (zijn doop door Johannes, toen Hij zijn taak op zich nam) en door bloed (zijn dood door de kruisiging, toen Hij zijn taak voltooide). Op die manier heeft God voor ons de weg gebaad naar het leven. Wie echt en blijvend wil leven, moet dan ook geloven in Christus, de weg en het leven. Van dat leven kunnen we nu al profiteren, want we kunnen ons tot God richten in het vertrouwen dat Hij naar ons luistert. Een geweldig geschenk: kleine, schuldige mensen mogen als kinderen omgaan met Hem die troont boven alles en ieder. Tot Hem kunnen we ook bidden voor mensen die dreigen af te haken.

Johannes sluit z'n brief af door weer over het thema zondigen te spreken: wie bij Christus hoort, zijn Vader echt kent, die staat niet aan de kant van de zonde. Dat neemt niet weg dat we wel op onze hoede moeten zijn, want we kunnen zomaar de band met God laten verslappen.

2-3 Johannes

In deze twee brieven noemt Johannes zich 'de oudste' omdat hij de leidende oudste in zijn omgeving is en mogelijk ook omdat hij de laatste apostel is die nog in leven is.

De eerste brief is gericht tot 'de uitverkoren vrouw en haar kinderen'; daarmee doelt Johannes vast op de gemeente met haar leden. Hij spoort z'n lezers aan tot onderlinge liefde. Ook prijst hij hen omdat ze voor de waarheid, voor Christus blijven kiezen. Net als in 1Joh. waarschuwt hij hen voor dwaalleraars die ontkennen dat Gods Zoon voluit mens is geworden. Ze moeten zulke antichristen niet eens de kans geven hun boodschap uit te dragen, want anders maken ze zichzelf medeplichtig aan de verspreiding van dwaalleer.

Wij kunnen dit zo toepassen dat we goed moeten weten wat voor boeken we in huis halen en op wat voor sites we surfen. Wie op het gebied van lectuur en site-bezoek argeloos rijp en groen op zich af laat komen, kan zichzelf flink in de nesten werken.

Johannes' derde brief is gericht tot Gajus, een leidend lid van een huisgemeente. De apostel is er blij mee hoe toegewijd Gajus is aan de waarheid en hoe gastvrij hij is voor gelovigen op doorreis. Heel anders is Diotrefes, een ander leidend gemeentelid; die weigert gastvrij te zijn en probeert het gezag van Johannes onderuit te halen. Gajus moet zich daardoor niet van de wijs laten brengen, maar gewoon zijn eigen goede spoor blijven volgen.

Judas

Judas, net als Jakobus een broer van Jezus, wil met zijn brief z'n joods-christelijke lezers oproepen trouw te blijven in de strijd voor het geloof. Onder hen zijn namelijk mensen naar voren gekomen die zich verzetten tegen het gezag van Christus en die zich goddeloos gedragen. Door verschillende momenten uit het Oude Testament op te halen maakt Judas duidelijk dat God ontrouw aan Hem hoog opneemt. Niemand moet denken dat hij z'n gang kan gaan omdat God toch niet reageert. Integendeel, zijn vroegere optreden tegen ontrouwe engelen en mensen bewijst dat God op een gegeven moment straffend ingrijpt. Daarom moeten de gelovigen zich door zulke mensen niet in verwarring laten brengen en dat temeer niet omdat ze voor hen al zijn gewaarschuwd door Christus en zijn apostelen.

Judas sluit z'n brief af met de aansporing te blijven bij het fundament van hun geloof: de leiding van de Geest, de liefde van God, Christus' barmhartigheid. Tegelijk moeten ze omzien naar mede-gelovigen die dreigen weg te dwalen. Overigens moet hun betrokkenheid bij deze mede-gelovigen er niet toe leiden dat ze ook maar iets met de zonde meegaan. Een leerzame brief die duidelijk maakt dat je in een gemeente niet altijd harmonieus met elkaar kunt omgaan: soms moeten harde dingen gezegd worden.

Openbaring 1

Op een zondag (vs.10) verschijnt Jezus aan Johannes. Hij draagt hem op een brief door te geven aan elk van de zeven gemeenten van Klein-Azië (hoofdstuk 2-3); daarna geeft Hij Johannes door visioenen een kijkje achter de schermen van de geschiedenis (hoofdstuk 4-22). De aanleiding hiervoor is de verdrukking die de toenmalige christenen ondervonden; Johannes zelf is daarvan ook slachtoffer: hij is verbannen naar Patmos (vs.9). Om zijn volgelingen te bemoedigen gunt Jezus hun een blik op de toekomst.

Wat ons in dit bijzondere boek verteld wordt, roept vele vragen op: op welke tijd, welke situatie, welke personen slaat dit alles? Ook al blijven die vragen grotendeels onbeantwoord, dan nog kan dit boek ons een hart onder de riem steken, want zoveel wordt telkens duidelijk: Christus beschikt over alle macht en die macht zet Hij in voor de zijnen, want Hij heeft ons lief; en hoe alles ook mag lopen, Christus komt terug en brengt ons op onze bestemming (vs.5-6,8,18). Te midden van alle bedreigende ontwikkelingen kunnen we dus gerust zijn: verbonden met Christus hebben we iets onaantastbaars.

Openbaring 2

Het bemoedigende van het boek Openbaring geldt niet automatisch voor ons. We kunnen Gods geschenken verspelen. Daarom schrijft Christus aan elk van de zeven gemeenten een korte brief om de gelovigen daar te bemoedigen of terecht te wijzen. Alle brieven hebben dezelfde opbouw:

- Eerst een aankondiging van Christus als afzender, waarbij Hij zichzelf telkens anders typeert: 'Dit zegt Hij die...'

- Dan volgt een uitgebreide typering van de gemeente, waarbij de sterke en zwakke punten aan de orde komen, vaak op deze manier: 'Ik weet uw werken.... Maar Ik heb tegen u....'

- Na of vóór een aansporing om te luisteren komt Christus met een prachtige belofte, die in bewoordingen telkens wisselt, afhankelijk van wat Hij over de gemeente heeft gezegd: 'Wie overwint, zal Ik...'

Elke brief wordt gericht tot 'de engel van de gemeente': vermoedelijk is dit de bode die door die gemeente naar Johannes is toegestuurd. Deze brieven bewijzen hoe waar en tegelijk hoe goed het is dat Christus het Hoofd is van zijn gemeente: Hij weet tot in detail wat er gaande is en wat wij nodig hebben.

Openbaring 3

In dit hoofdstuk staan de brieven aan de laatste drie gemeentes, met dezelfde opbouw als de eerste vier. In zijn typering legt Christus bloot wat in het hart van zijn volgelingen leeft: soms veel moois, maar soms ook veel laakbaars. Daaruit blijkt dat het ook in het eerste begin van de christelijke kerk niet ideaal is geweest: van meet af was er dwaalleer, ontrouw, de neiging om compromissen te sluiten; daarom moesten de gemeentes toen al telkens hardhandig gecorrigeerd worden.

En toch blijft Christus van zijn kant trouw aan zijn gemeentes. Hij keert ze niet uit teleurstelling de rug toe maar blijft met zijn Geest vernieuwend op hen inwerken. Dat komt heel duidelijk uit in de laatste brief, die aan de gemeente in Laodicea. Die krijgt scherpe kritiek te horen: ze zijn lauw, onbruikbaar dus (koud water is verfrissend om te drinken, heet water nuttig om ermee schoon te maken). Maar juist die lauwe gemeente krijgt te horen: 'Ik sta aan de deur te kloppen; als iemand Mij opendoet, zullen we samen eten' (vs.20). Vertrouwend: Christus staat met open armen voor ons klaar. Hoe reageren wij daarop?

Openbaring 4-5

Hier beginnen de visioenen die Johannes te zien kreeg. Daarmee werd hem een blik gegund op wat vanaf zijn tijd tot aan het einde zich achter de schermen afspeelt. Bij het lezen daarvan moeten we Johannes' verhalen niet overvragen: het blijven visioenen.

Dat wil zeggen, we krijgen deze achtergrond-informatie in de vorm van symbolen, die soms moeilijk te duiden zijn. Bovendien: wat Johannes achter elkaar vertelt, hoeft niet achter elkaar te gebeuren; eerder is het zo dat dezelfde periode, van Christus' vertrek tot aan zijn terugkeer, op verschillende manieren wordt gezien. Dat moet ons voorzichtig maken snelle verbindingen te leggen tussen wat wij hier lezen en wat wij in onze geschiedenis meemaken of verwachten.

De reeks visioenen begint heel indrukwekkend met een blik in de hemel. Johannes ziet God daar glorieus tronen met om zich heen 24 oudsten (vertegenwoordigers van de oudtestamentische gelovigen) en 4 wezens (vertegenwoordigers van de schepping) die Hem laaiend enthousiast bezingen.

En dan ziet Johannes hoe in Gods hand een verzegelde boekrol is, vol met geheime profetieën over de toekomst. Alleen Christus mag die rol openen, want Hij is het Lam en staat daar 'als geslacht', dus nog met de snijwond in zijn hals. Door zijn plaatsvervangend lijden is Hij bevoegd en in staat sturing te geven aan de geschiedenis. Daarom wordt Hij door miljoenen engelen bejubeld.

Alleen dit visioen is al voldoende om ons moed te geven te midden van alles wat in de wereld gaande is, want daarvan kunnen we zeker zijn: achter de schermen is Christus actief in de weer.

Openbaring 6:1-7:8

Tot en met hoofdstuk 8 wordt beschreven hoe het Lam de zeven zegels verbreekt van de boekrol met z'n profetieën over de toekomst. Johannes ziet dan hoe God straffend optreedt in de geschiedenis, maar tegelijk ook tot inkeer oproept en zijn volgelingen beschermt (zie H.R. van de Kamp, Openbaring):

- Zegel-1: Een ruiter op een wit paard: hoe geduldig Christus ook is, uiteindelijk zet Hij zijn overwinning door.

- Zegel-2: Een ruiter op een rossig paard: ondanks z'n dromen over wereldvrede, sticht de mens telkens weer allerlei kwaad.

- Zegel-3: Een ruiter op een zwart paard: de aarde is vaak het tafereel van voedselschaarste.

- Zegel-4: Een ruiter op een vaal paard: de dood slaat telkens onstuitbaar toe in onze wereld.

- Zegel-5: Gestorven martelaars in de hemel, die daar aan de voet van het altaar hunkerend roepen om het einde van de geschiedenis; zelf mogen ze al tot rust komen.

- Zegel-6: Een hevige aardbeving en een ontregeling van de sterrenwereld, waardoor het voor de ongelovigen overduidelijk wordt dat met God niet valt te spotten. Tegelijk ziet Johannes hoe God ervoor zorgt dat er 144.000 gelovigen overblijven, symbool voor een onoverzienbare menigte.

Dit alles maakt duidelijk dat de goede en kwade dingen in de wereld niet toevallig plaatsvinden. Daarin of daarachter (hoe je het ook maar moet formuleren) is Christus actief. Hij laat merken dat Hij zonde hoog opneemt, maar tegelijk stimuleert Hij ons om (alsnog) aan Hem gehoor te geven, want alleen bij Hem is er uitzicht.

Openbaring 7:9-8:13

Dwars door alle angstaanjagende gebeurtenissen heen heeft God een onoverzienbare massa gelovigen om zijn troon verzameld. Dat is het uitzicht dat Christus geeft, dank zij zijn gevloede bloed. Nu maken we nog allerlei ellende mee, maar het eindresultaat is: God wist onze tranen af en geeft ons eeuwig leven. Nu we dat weten, kunnen we de toekomst gerust ingaan.

Als Christus het 7e zegel verbreekt valt er een gespannen stilte in de hemel. Tijdens die stilte worden 7 bazuinen/ramshoornen uitgedeeld; op elk daarvan moet straks een stoot gegeven worden als waarschuwing voor wat komen gaat. Maar eerst wordt aandacht gegeven aan de gebeden van de gelovigen: die tellen dus mee in Gods bestuur van de geschiedenis! En dan volgen na elke bazuinstoot Gods straffen. Na de vierde roept een rondvliegende arend zijn medelijden uit met de mensen op aarde om wat nog komen gaat.

Deze gang van zaken maakt duidelijk dat wij op aarde nooit een paradijs kunnen en zullen stichten. De macht van de zonde is te sterk en Gods toorn daarover laat zich onvermijdelijk gelden. Zo kijken wij meestal niet naar de gebeurtenissen op het journaal: naar ons idee gebeuren de dingen zoals ze gebeuren. Hier leren we dat God daarin bezig is om de macht van de zonde te stuiten en om ons op te roepen tot inkeer. Het 'Wee u' van die arend kan dus omgezet worden in 'Gelukkig bent u' als we ons vastklampen aan het Lam dat zichzelf heeft laten slachten.

Openbaring 9

Na een stoot op de vijfde bazuin/ramshoorn wordt de diepe afgrond geopend waarin de boze geesten in voorarrest worden gehouden. Ze stijgen daaruit op in de vorm van reusachtige sprinkhanen met een menselijk gezicht en leeuwentanden. Onder leiding van de duivelse engel Apollyon (Verderver) kwellen ze de niet-gelovigen met hun giftige angel, waarom die alle levenslust verliezen.

Nadat op de zesde bazuin is geblazen worden vier engelen losgelaten die leiding geven aan miljoenen ruiters, die vele mensen doden door vuur, rook en zwavel uit de bek van hun paarden.

Maar ze bekeerden zich niet van hun afgoderij en andere wandaden, staat er dan. Daarmee wordt duidelijk wat Gods uiteindelijke bedoeling is met alle ellende in de wereld: daarmee wil Hij de mensen niet alleen maar afstraffen maar vooral oproepen tot inkeer. Een oud thema in de Bijbel, want al in Ezech.18:23-24 staat: 'Zou Ik een welgevallen hebben aan de dood van de goddeloze? luidt het woord van de Here. Niet veeleer hieraan dat hij zich bekeert van zijn wegen en leeft?' Ook Paulus wijst erop dat God wil dat alle mensen behouden worden en tot erkenning van de waarheid komen (1Tim.2:3). Als we met ellende geconfronteerd worden, moeten we dan ook niet opstandig of bitter gaan worden maar met overtuiging voor Christus (blijven) kiezen als het houvast.

Openbaring 10

Voordat de zevende bazuin/ramshoorn wordt geblazen, volgen er twee intermezzo's. Johannes ziet een indrukwekkende engel, die deels op de zee en deels op het land staat, als teken dat z'n boodschap voor de hele wereld bestemd is. Hij heeft een geopende boekrol in de hand, al eerder genoemd in 5:1. Die rol staat vol met profetieën over de toekomst. Hij zweert bij God dat deze profetieën vervuld worden.

Dan wordt Johannes opgedragen die boekrol op te eten, net als Ezechiël destijds (Ezech.2:8-10); het smaakt naar honing, maar als hij het op heeft, ligt het hem zwaar op de maag. Daarmee wordt aangegeven dat Johannes' boodschap vol vreugde zal zijn (Gods kinderen worden bevrijd) maar tegelijk ook verdriet zal oproepen (Gods vijanden worden afgestraft). Het is waar, bij het evangelie domineert het goede, blijmakende. Maar het evangelie heeft ook een donkere kant: uiteindelijk laat God de zonde niet ongestraft en schakelt Hij de goddelozen eens uit. We zijn dus gewaarschuwd!

Openbaring 11

Hier volgt het tweede intermezzo nadat op de zesde bazuin/ramshoorn is geblazen. Johannes moet de tempel opmeten, om zo dit terrein af te bakenen: God biedt zijn kinderen bescherming. Tegelijk krijgt Johannes te horen dat de voorhof en de stad zelf vertrappt worden. In die tijd laat God twee profetische getuigen optreden, een nieuwe Mozes en Elia. Ze staan symbool voor de kerk zoals die als licht voor de wereld optreedt, of in elk geval hóórt op te treden. Zodra hun taak voltooid is, worden ze door het beest (zie Openb.13) vermoord. Een paar dagen later worden ze weer levend en gaan de hemel in.

Dan wordt op de zevende bazuin/ramshoorn geblazen en krijgt Johannes weer de geopende hemel te zien. Daar wordt God om zijn koningschap en om zijn bevrijdend ingrijpen enthousiast toegejuicht, waarna er een imponerende donderbui losbreekt als een uiting van Gods ontzagwekkende glorie.

We zeggen wel eens dat we nu tegen de achterkant van Gods borduurwerk aankijken, maar dat we zeker kunnen zijn van het prachtige ontwerp aan de vóórkant. Maar in het boek Openbaring wordt ons telkens al een blik op de voorkant gegund. De feiten zoals wij die waarnemen, kunnen ons soms onzeker of zelfs bang maken: 'Hoe loopt het met Gods kinderen af?' Maar als we ons met Johannes naar de hemel verplaatsen, kan het buiten discussie staan: als onze koning biedt God ons afdoende bescherming en zet Hij zijn plan om het kwaad uit te bannen onstuitbaar door. Het komt dus goed.

Openbaring 12

Al in het paradijs heeft God aangekondigd dat er vijandschap zou bestaan tussen de slang, de duivel en de vrouw met hun kroost (Gen.3:15). Deze strijd wordt hier nader uitgewerkt. Johannes ziet een prachtig versierde vrouw (Gods kerk in de loop van de eeuwen), die belaagd wordt door een angstaanjagende draak (Satan); hij wil het kind dat zij gaat baren meteen verslinden. Die kwaadaardige bedoeling herkennen we in het Oude Testament, telkens als Gods volk in z'n voortbestaan bedreigd wordt. Als het kind geboren is, blijft het buiten Satans bereik en wordt het meteen naar de hemel gehaald. Daarin herkennen we Christus die tijdens zijn leven de duivel heeft weerstaan en uiteindelijk naar de hemel is gegaan, onbereikbaar voor Satan.

Maar daarmee is het niet afgelopen: er ontstaat een gigantische oorlog in de hemel. Michaël met zijn engelen verslaat de draak met z'n engelen en verjaagt die uit de hemel. Had Satan tot die tijd vrij toegang (zie Job 1:6-12; Zach.3:1-2), sinds Christus' verschijning daar is Satans optreden als aanklager in de hemel voorbij. Om deze beslissende stap vooruit in de geschiedenis klinkt in de hemel een lofprijzing op God. Tegelijk wordt over de aarde 'wee u' uitgesproken: de duivel zet nu alles op alles om de vrouw, Christus' gemeente, in het nauw te brengen. Die actie wordt in het slot van dit hoofdstuk beschreven: enerzijds angstaanjagend, want geloven blijkt telkens vijandschap op te roepen; anderzijds geruststellend, want God blijkt zijn gemeente afdoende bescherming te bieden.

Openbaring 13:1-14:5

De duivel is een geduchte tegenstander. Hij schakelt twee beesten in: een beest dat uit de zee en een beest dat uit de aarde opkomt. Het eerste beest mag namens de draak/duivel macht uitoefenen. Net als Christus, het Lam, overleeft hij een dodelijke wond, wat hem wereldwijd talloze volgelingen bezorgt. Hij keert zich in godslasterlijke taal tegen God en onderneemt bloedige actie tegen de gelovigen. Hier herkennen wij de politieke macht zoals die soms agressief tegen Gods volk wordt ingezet, in Johannes' tijd de moordzuchtige Nero (zijn naam zit verscholen in het getal 666, 3:18).

'Hier blijkt de volharding en het geloof der heiligen', staat er dan (13:9). Het is vaak niet makkelijk om trouw te blijven: de duivel oefent grote invloed uit, vaak tastbaar via agressieve mensen of instanties.

Het tweede beest heeft de verraderlijke uitstraling van een lam, maar spreekt als de draak, de duivel. Het beest fungeert als een minister van propaganda in dienst van het eerste beest (in 16:13 wordt hij daarom 'valse profeet' genoemd) en organiseert daarvoor een heuse erediens, terwijl hij economische discriminatie toepast op wie weigeren daarin mee te doen. Hier herkennen wij de verleiding die uitgaat van allerlei dwaalleer, onchristelijke godsdienstigheid en ideologieën in de wereld.

Toch ziet het er niet hopeloos uit, want diezelfde gedisciplineerde mensen, die geweigerd hebben afgederij te plegen ('ze zijn maagdelijk', 4:4), zien we in 14:1 terug bij het Lam op de berg Sion; dat wil zeggen: ondanks alle moeiten zijn ze op aarde geborgen bij Christus. Vanuit de hemel krijgen zij een indrukwekkend loflied voorgezongen. Bemoedigend: van onszelf kunnen we onmogelijk standhouden, maar door de kracht van Christus' Geest behalen we uiteindelijk toch de overwinning (Zondag 52).

Openbaring 14:6-15:8

Gods straffend optreden op aarde neemt qua intensiteit toe. Maar eerst worden achter elkaar drie engelen uitgezonden om de mensen te waarschuwen en tot inkeer op te roepen: een samenvatting van het missionaire optreden van de kerk in de loop van de eeuwen. De gelovigen worden bemoedigd met de woorden: 'Zalig de doden die in verbondenheid met de Here sterven; dat ze rusten van hun moeiten.' God laat zich in zijn toorn nooit tomeloos gaan, maar heeft steeds onze redding op het oog. Maar weigeren mensen hardnekkig zich te laten redden, dan ondergaan ze vroeg of laat daarvan de gevolgen.

In het visioen ziet Johannes Christus op een wolk verschijnen, die met een sikkel het graan op aarde maait: het bijeenbrengen van de gelovigen. Daarna gaat een engel aan het werk met een sikkel; hij snijdt de druiventrossen af, waarna die in de druivenpers uitgeperst worden: Gods afrekening met de ongelovigen. Daarop hoort Johannes de trouw gebleven gelovigen op het glazen podium voor Gods troon een overwinningslied zingen, zoals eens de Israëlieten na de ondergang van Farao's leger in de Rietzee. Maar nog is Gods toorn niet uitgewoed, want Johannes ziet zeven engelen in de hemel verschijnen met elk een gouden schaal (vroeger: fiool) in de hand, vol met Gods toorn.

Openbaring 16

De zeven engelen krijgen opdracht elk hun schaal leeg te gieten en zo rampen op aarde te veroorzaken:

- Schaal-1: Gods vijanden krijgen kwaadaardige gezwellen.
- Schaal-2: het water in de zee wordt gestold bloed, dodelijk voor de vissen.
- Schaal-3: het water van rivieren en bronnen wordt bloed en daardoor ondrinkbaar.

Dit drietal schalen wordt afgesloten met instemmende reacties van een engel en van de zielen aan de voet van het altaar (verg. 6:9): 'Ze hebben het verdiend, hun bestraffing is rechtvaardig.'

- Schaal-4: de mensen worden door de zonnehitte verzengd.
- Schaal-5: het wordt pikdonker en de mensen worden daar benauwd van.
- Schaal-6: het water in de Eufraat droogt op, waarmee de weg gebaad wordt voor de komst van de bondgenoten van de draak en z'n beide beesten naar de verzamelplaats Harmagedon, ofwel Megiddo (waar in de oudtestamentische tijd verschillende veldslagen geleverd zijn).
- Schaal-7: onder het geluid van een donderbui vindt er een grote allesverwoestende aardbeving plaats.

Al deze rampen zijn bedoeld de mensen tot inkeer te brengen, maar, staat er een paar keer: ze bekeerden zich niet maar lasterden God. De oproep die luidkeels van rampen uitgaat, wordt niet door de mensen opgepakt. Integendeel, ze blijven nog hardnekkiger aan hun ongeloof vasthouden. En Gods kinderen? Hopelijk gebruiken wij alle ellende waarmee we geconfronteerd worden als een stimulans houvast te zoeken bij God: alleen de verbondenheid met Christus geeft uitzicht, tot in eeuwigheid.

Openbaring 17

Vanaf dit hoofdstuk komt Babylon in beeld: een rijk geklede hoerige vrouw, overdadig behangen met sieraden (tegenpool van Jeruzalem, de bescheiden geklede bruid uit 19:8; 21:2). Van haar wordt gezegd dat ze op zeven bergen zetelt; daarmee wordt verwezen naar de stad Rome, gebouwd op zeven heuvels. Blijkbaar is Babylon symbool voor de economische macht zoals die mensen en instanties verstrikt in de zucht naar welvaart en invloed. De vrouw gebruikt het beest uit 13:1 als rijdier, waaruit blijkt dat die economische macht gedragen wordt door politieke macht. Raadselachtig wordt van dit beest gezegd dat het was, niet is en toch zal zijn; hierin lijkt hij iets op God die is, was en komt (1:4,8), maar bij het beest staat erbij dat hij z'n verderf tegemoet gaat. Alleen de band met God geeft dus uitzicht.

Even raadselachtig wordt gesproken van koppen en horens, die tegelijk koningen zijn; mogelijk wordt hiermee gezinspeeld op toestanden uit Johannes' tijd. Dit slaat vermoedelijk op het totaal aan antichristelijke machthebbers. Het gemeenschappelijke aan al deze personages is hun haat tegen het Lam en zijn volgelingen; van de vrouw wordt zelfs gezegd dat ze dronken is van het bloed van de gelovigen. Maar op het eind keren al die koningen zich onder leiding van het beest tegen de vrouw.

Door dit alles wordt aangegeven hoe vijandig de economische en politieke macht vaak staat tegenover Christus' gemeente, maar hoe Gods vijanden uiteindelijk ondergaan. Bemoedigend voor christenen die de haat tegen Christus in hun eigen leven ervaren.

Openbaring 18

Luidkeels roept een engel: 'Gevalen is de grote stad Babylon!' Maar voor het zover is, klinkt de oproep tot de gelovigen uit Babylon weg te vluchten om geen last te krijgen van de rampen die over haar komen; hiermee wordt ons voorgehouden dat we geen water in de wijn van ons christen-zijn moeten doen maar ons ver moeten houden van de zonde in onze wereld: anders gaan ook wij de ondergang tegemoet.

Als motief voor Babylons ondergang wordt genoemd: haar hoogmoed (vs.7), haar ongerechtigheid (vs.5) en haar afslachten van gelovigen en anderen (vs.24). En dan volgt een brede beschrijving hoe de koningen/bestuurders, kooplui en zeelui die van haar geprofitteerd hebben, rouwklagen over haar ondergang. Tegelijk worden de gelovigen opgeroepen zich over het gevallen Babylon vrolijk te maken, want God heeft nu recht gedaan aan alle slachtoffers van Babylon. En nog eens wordt bevestigd dat er nooit meer in Babylon gemusiceerd, gefeest en gewerkt zal worden.

Hoe we de verschillende details ook moeten uitleggen en toepassen, de hoofdstrekking is helder: Gods vijanden hebben vaak veel macht en laten zich gelden ten koste van zijn kinderen, maar uiteindelijk gaan ze eraan. Wat onaantastbaar blijft, is Gods beschermende liefde voor zijn kinderen.